

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ»**

**Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології**

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Зоренко І. С.

Регстраційний № _____

« ____ » _____ 2021 р.

« ____ » _____ 2021 р.

**МЕТАФОРИЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПУБЛІЦИСТИКИ БОРИСА
ДЖОНСОНА**

Магістерська робота студентки
групи ЗАМ-м-16
другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 014.02 Середня освіта
Мова та література (англійська)
галузі знань 01 Освіта
Негуляєвої Алли Олександрівни

Керівник:
кандидат філологічних наук,
доцент **Луценко Л. О.**

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК: _____

Члени ЕК: _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОРИ В ПОЛІТИЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ	6
1.1. Поняття метафори в сучасному мовознавстві	6
1.2. Проблема класифікації сучасних метафор.....	18
1.3. Специфіка політичної публіцистики	25
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПУБЛІЦИСТИЦІ Б. ДЖОНСОНА	34
2.1. «Брекзит» як сфера-мішень метафоричного моделювання в публіцистиці Б. Джонсона.....	34
2.1.1. Антропоморфне моделювання сфери-мішені «Брекзит»	37
2.1.2. Транспортне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит».....	48
2.1.3. Морбiальні метафори як засіб моделювання сфери-мішені «Брекзит».....	51
2.1.4. Натуралістичне моделювання сфери-мішені «Брекзит»	54
2.1.5. Спортивні метафори як засіб моделювання сфери-мішені «Брекзит».....	56
2.1.6. Військове метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит».	59
2.1.7. Економічне моделювання сфери-мішені «Брекзит».....	61
2.1.8. Театральна метафорична модель сфери-мішені «Брекзит»	62
2.1.9. Гастрономічна метафорична модель сфери-мішені «Брекзит» ...	63
Висновки до розділу 2	65
ВИСНОВКИ	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	71
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ	77

ВСТУП

Реалії сьогодення такі, що політика пронизує всі сфери людської діяльності і є невід'ємною складовою взаємодії політиків і народу як в якійсь одній країні, так і знаряддям регулювання та формування взаємовідносин між різними країнами світу. Одним із найефективніших елементів впливу у системі засобів масової комунікації є політична публіцистика. Через дослідження засобів та прийомів, що застосовуються в політичній публіцистиці для здійснення психологічно-емоційного впливу, можна аналізувати трансформацію та тенденції розвитку суспільної свідомості в цілому.

Під впливом соціально-політичних процесів сучасна публіцистика еволюціонувала, що зумовило створення нових дієвих засобів ефективного формування світогляду індивідуумів. Процес використання метафоричного моделювання для створення бажаного маніпулятивного впливу на суспільство через засоби масової інформації привертає особливу увагу дослідників та науковців різних сфер: мовознавства, політології, психології, філософії, соціології, культурології та ін.

Розвиток когнітивної наукової парадигми дає підґрунтя для дослідження механізмів застосування метафор, як дієвої когнітивної моделі світу, що відображає принципи мислення, є засобом формування й визначення напрямів діяльності людства, світогляду.

Теоретичні основи когнітивної сутності концептуальної метафори та здійснення нею маніпулятивного впливу досліджувалися в наукових працях таких науковців як Н. Арутюнова, А. Баранов, А. Данілова, М. Джонсон, Є. Доценко, Ю. Караулов, Е. Кассирер, Е. Кубрякова, Дж. Лакофф, Г. Почепцов, О. Селіванова, І. Стернін, В. Телия, А. Ченки, І. Черепанова, А. Чудінов, В. Шейнов, Г. Шиллер.

Актуальність теми дослідження обумовлено зростаючим академічним інтересом до вивчення проблеми метафоризації в політичній публіцистиці.

Мета роботи – дослідити особливості метафоричного моделювання в публіцистиці Б. Джонсона.

Мета дослідження обумовлює виконання таких **завдань**:

- висвітлити теоретичні засади поняття метафори в сучасному мовознавстві;
- розглянути актуальні класифікації метафор;
- визначити особливості політичної публіцистики;
- дослідити різноманітність метафоричного моделювання в політичній публіцистиці Б. Джонсона.

Об’єктом дослідження є метафоричне моделювання в текстах публіцистичних статей Бориса Джонсона, опублікованих у виданні *The Daily Telegraph* протягом 2018-2019 років.

Предметом дослідження є особливості концептуальних метафор на позначення сфери-мішені «Брекзит», а також їх маніпулятивний потенціал.

Матеріалом дослідження є серія статей Б. Джонсона на тему Брекзит в тижневику *The Daily Telegraph*.

Мета і завдання роботи обумовили використання різних **методів дослідження**. У процесі дослідження нами використані такі загальнонаукові методи: методи індукції, дедукції, аналізу, синтезу та пояснення. На основі аналізу та синтезу було досліджено теоретичні засади маніпулятивного потенціалу когнітивної метафори. З метою отримання кількісних показників та їх подальшої інтерпретації застосовано метод кількісних підрахунків.

Практичне значення одержаних результатів. Наше дослідження може стати підґрунтям для покращення й оптимізації технік мовленнєвого маніпулювання політичними структурами. Також результати проведеної роботи можуть знайти застосування для підвищення соціально-політичної самосвідомості індивідуумів через розвиток критичного ставлення до текстів

політичної публіцистики. У межах когнітивної теорії метафор вважаємо за можливе подальше детальне дослідження кожного окремого фрейму концепту «Брекзит».

Магістерська робота пройшла апробацію у вигляді статті «Антропоморфне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» у політичній публіцистиці Бориса Джонсона» у фаховому журналі «Нова філологія» категорії «Б» (№84/2021), а також доповідей на конференціях: звітній науковій *Zoom*-конференції студентів факультету іноземних мов Криворізького державного педагогічного університету (Кривий Ріг, 2020); IV Міжнародній науково-практичній конференції *Modern directions of scientific research development* (Чикаго, США, 28-30 вересня 2021).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, списку використаної літератури та списку джерел фактологічного матеріалу. Загальний обсяг роботи становить 80 сторінок, із них основного тексту – 70 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТАФОРИ В ПОЛІТИЧНІЙ ПУБЛІЦИСТИЦІ

1.1. Поняття метафори в сучасному мовознавстві

Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується високим проявом інтересу до механізмів метафоризації в різноманітних галузях суспільного життя. Зацікавленість вищезазначеним феноменом зумовлено усвідомленням багатогранності та широкої сфери його застосування.

Витоки досліджень метафор сягають часів Стародавнього Риму та Греції та пов'язані з роботами Аристотеля, Цицерона, Квінтіліана. В епоху просвітництва феномен метафоризації розглядається видатними філософами Ж. Руссо та Е. Кассіером. На сучасному етапі розвитку науки провідну роль у розробці теорії метафори відіграють такі вчені, як І. Арнольд, Н. Арутюнова, В. Виноградов, М. Джонсон, Ю. Караулов, О. Кунін, З. Кьовечеш, А. Назарян, В. Петров, Г. Складєвська, М. Тернер, І. Чернишова.

Етимологічний словник англійської мови трактує метафору як «фігуру мови, за якою характеристика одного предмета присвоюється іншому предмету, що відрізняється, але нагадує його або аналогічний йому; порівняння шляхом перенесення описового слова або фрази» (у перекладі з грецької *metaphora* – «перенесення» значення одного слова в інше) [67].

У словнику літературознавчих термінів метафора визначається як «один із основних тропів поетичного мовлення. В метафоричному аспекті певні слова та словосполучення розкривають сутність одних явищ та предметів через інші за схожістю чи контрастністю» [47].

Академічний тлумачний «Словник української мови» висвітлює метафору як «художній засіб, що полягає в переносному вживанні слова або виразу на основі аналогії, схожості або порівняння, а також слово або вираз, ужиті в такий спосіб» [48]. Власне термін «метафоризація» визначається як «творення словесного образу за допомогою метафори» [48].

У філологічній сфері знань виокремлюють декілька напрямів у дослідженні метафори та процесів метафоризації. Один із них репрезентовано традиційними поглядами, які висходять витокami до Аристотеля. В «Поетиці» Аристотель вперше розглядає метафору як еліптичну версію порівняння, тобто перенесення за подібністю. Філософ визначає метафору як «невластиве ім'я, перенесене з роду на вид, або з виду на рід, або з виду на вид, або за аналогією» [2, с. 1096]. Метафора у Аристотеля виступає суб'єктом, що може бути представлений не тільки іменником, а й дієсловом та прикметником.

Порівняльна теорія метафори Аристотеля акцентує увагу на практичному застосуванні метафор в комунікації. В межах зазначеної теорії метафора розглядається як троп, засіб поетичного та риторичного мовлення, має естетичний характер та вживається для підсилення красномовства. На думку Аристотеля, «з добре сконструйованих загадок можна брати відмінні метафори, адже метафора містить у собі загадку» [3, с. 174]. Порівняння Аристотелем метафори із загадкою, як зазначає американський дослідник Р. Роджерс, «дозволяє нам стверджувати, що метафорі як класу або роду притаманне щось загадкове від самого початку» [69, с. 58]. Отже, за Аристотелем метафора надає мовленню виразності, загадковості, відчуття новизни та здивування.

Як зазначає О. Селіванова, згадане трактування метафори «не витримує ніякої критики й потребує перегляду, зважаючи на сучасні досягнення мовознавства у галузі когнітивної семантики, лінгвокультурології, психо- й етнолінгвістики» [43, с. 203]. Дійсно, в субстанціоналістичній теорії Аристотеля метафора розглядається як окремий елемент поза контекстом та заснована на стійкій семантиці слова. Окреслене розуміння поняття метафори проіснувало більш ніж дві тисячі років, проте, зазначений вище субстанціоналістичний підхід, не відображає усю багатогранність феномену.

Із концепцією розуміння Аристотелем метафори як заміни ще за античних часів конкурувала теорія порівняння, запропонована Квінтіліаном та Цицероном. Так, на відміну від Аристотеля, який запевняє, що «порівняння –

це розгорнута метафора», у межах актуалізованої теорії порівняння метафору досліджують як «скорочене порівняння», при чому наголошують на відношенні подібності, яке покладено в основу метафори, а не на заміщені (субституції) як такої [1, с. 110]. Квінтіліан та Цицерон також підкреслюють важливість вживання метафор для надання виразності мовленню та його естетичного забарвлення. Слід зазначити, що окреслені концепції не виключають одна одну, оскільки порівняльна теорія також передбачає процедуру заміни.

Дослідник Е. Кассірер вважає за доцільне осмислювати метафору «як свідоме перенесення назви одного уявлення в іншу сферу, на інше уявлення, яке є подібне певною рисою попередньому або передбачає певні непрямі аналогії із ним» [19, с. 33-43.]. В. Захарчук зазначає, що «у такому випадку йдеться про метафору як справжнє «перенесення»: обидва значення цілком визначені та самостійні, між ними відбувається рух уявлень або понять, що призводить до перетворення одного в інше, заміни одного іншим у плані вираження» [15, с. 58]. Зазначене трактування свідчить про розгляд метафори в межах порівняльної теорії, яка передбачає, що зміст будь-якого метафоричного висловлювання може бути виражений за допомогою еквіваленту, на основі аналогії, тобто являє собою одну з форм порівняння.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики метафора досліджується науковцями з урахуванням багатьох аспектів, а саме: логіко-філософського (Н. Арутюнова, Х. Ортега-і-Гассет, О. Лосєв, О. Фрейдєнберг, Е. Соловей), логіко-психологічного (М. Блек, Х. Делавар, А. Річардс, Дж. Серль), психологічного (К. Блер, Г. Блум, І. Вачков, В. Ротєнберг, З. Фрейд, К. Юнг), лінгвістичного (П. Рікер, В. Тєлія, Г. Склєревська) та когнітивного (Дж. Лакофф, М. Джонсон, Дж. Віко, С. Глаксберг, К. Рахіліна, М. Тернер, А. Чєнкі) аспектів.

У логіко-філософському аспекті метафору розглядають як «мисленєву операцію неістинного, фіктивного позначення шляхом поєднання двох думок про різні предмети, ознаки, ситуації переважно шляхом виділення певного

суміжного поняття» [42, 196]. З точки зору зауваженого підходу, Н. Арутюнова зазначає, що «метафора є не стільки скороченим порівнянням, скільки імпліцитним протиставленням» [12, с. 111-112]. Таким чином, Н. Арутюнова не погоджується з тим, що метафора є скороченим порівнянням, натомість вона розглядає зазначене поняття як результат предикації головному суб'єкту ознак допоміжного, суміжного суб'єкта.

«Необхідним знаряддям мислення, формою наукової думки» вважає метафору Х. Ортеги-і-Гассет [32, с. 68]. Він відводить транспонованим висловам роль «знаряддя думки», яке допомагає «досягнути найвіддаленіших ділянок нашого концептуального поля» [32, с. 69]. На думку філософа, метафора виступає формою наукового мислення та може бути використана в науковій сфері знань для виявлення й описання нових термінів і понять.

У межах логіко-філософського напрямку трактування метафори існує думка, що метафора являє собою загрозу логічному мисленню. Як стверджує О. Селіванова, «раціоналістська філософія вбачала в метафорі перешкоду для виконання мовою своєї найважливішої функції – вираження й передачі думки» [44, с. 98]. Так, Дж. Локк зазначає, що метафора «... вселяє неістинні ідеї, збуджує пристрасті, вводить в оману розум, тому схильність людини до метафор є протиприродною» [26, с.567]. На його думку, метафора вживається для навмисного відхилення від конкретної теми, що призводить до втрати сенсу комунікації, та не може бути використана у процесі пізнання. На відміну від класичного розуміння метафори, представники радикальної філософії ставили під сумнів доцільність та адекватність застосування метафор для мислення та пізнання навколишнього світу в цілому.

Логіко-психологічний аспект дослідження метафори представлений інтеракційною теорією, яка розвивалася в двох напрямках. Перший напрямок трактує метафору як перенесення за подібністю двох речей. Наприклад, М Блек описує метафору таким чином: «ми ніби «дивимося» на головний суб'єкт «крізь» метафоричне вираження – або, іншими словами, головний суб'єкт «проектуються» на область допоміжного суб'єкта» [8, с. 156]. В межах

зазначеної теорії концепція метафори розглядається як результат взаємодії об'єктів. М. Блек критикує порівняльну теорію та стверджує що метафора виступає не тільки заміною порівнянню або іншому буквальному висловлюванню, але створює подібність.

Дослідник М. Блек вводить поняття «головний суб'єкт» (*principal subject*) та «допоміжний суб'єкт» (*subsidiary subject*) для розкриття метафоричного образу та систему пов'язаних з ним загальноприйнятих асоціацій (*system of associated commonplaces*) в якості предикативної складової його метафоричного значення [61, с. 39-40]. Взаємодія двох систем концептів відбувається наступним чином: до головного суб'єкта приєднується система асоційованих імплікацій, пов'язаних із допоміжним суб'єктом. В результаті такої взаємодії утворюються принципово нове поняття, яке не можливо звести до суми допоміжного та головного суб'єктів.

Другий напрямок логіко-психологічного аспекту визначає метафору через перенесення двох думок про предмети, що підлягали метафоризації. Зокрема, А. Річардс репрезентує метафору як «дві думки про зовсім різні речі, які починають взаємодіяти одна з одною всередині одного слова або словосполучення, значення якого і є результатом взаємодії» [40, с46]. У такому розумінні, на думку дослідника, метафори використовуються в незвичному, не притаманному сенсі та вживаються в специфічному контексті, який сприяє виявленню його нестандартного змісту.

В інтеракційній теорії з'являються поняття «фокус», для позначення метафоричної структури, та «фрейм», як частина речення, що містить в собі метафору як складовий елемент. Фокус метафори передає зміст, який можливо було передати в буквальному значенні. Завдяки взаємодії цих двох компонентів і відбувається розширення змісту основного поняття, зміна його значення. У подальшому, теорія інтеракціоністів М. Блека та А. Річардса стала основою для когнітивного підходу в аналізі метафор.

Метафора широко досліджується в психологічному аспекті. Психологічний напрямок трактує метафору як «відмінну рису природнього

інтелекту на відміну від штучного» [33, с. 43]. Психолог З. Фрейд пов'язує її зі «сферою несвідомого, зокрема з дотепністю як видом душевної діяльності, спрямованим на отримання задоволення, яке впливає з економії психічної енергії» [53, с. 7]. За допомогою метафори можливо поєднати контрастні поняття, об'єднати несхожі поняття в єдине ціле. Отже, сновидіння є первинною метафоричною формою, що інтерпретує підсвідомість людини, при чому, приховані міркування та прагнення втілюються у символічних формах – метафорах і метоніміях.

Психологічне пояснення метафоризації також пропонує американський дослідник Г. Блум. Автор називає метафору «захистом від буквального значення слова – різновиду смерті творчої особистості. Страхом творчої смерті вмотивовує дослідник несвідоме прагнення поета до оригінальної образності тропів, бо саме через неї той чи інший митець відокремлює себе від інших поетів» [7, с. 214]. У такому розумінні метафора виступає психологічним засобом самовираження творчої особистості, методом його самоідентифікації та вживається для підкреслення індивідуальності.

Психологічну природу метафоризації досліджує австрійський вчений К. Бюлер, який стверджує, що «у сприйнятті ми відчуваємо подвійність сфер і дещо схоже на проникнення однієї з них в іншу, що зникає лише у випадку більшої вживаності таких утворень» [9, с. 316-317]. Іншими словами, метафори проявляються в емоційному плані, на рівні почуттів та використовуються як емпіричний матеріал пізнання дійсності. В психологічному аспекті метафора виступає засобом когніції, що здійснюється шляхом перенесення уявлень про відоме на невідоме.

Традиційно у лінгвістиці метафору досліджують в декількох напрямках. Один із них розглядає поняття «метафори» як стилістичного засобу, заснованого, як зазначає І. Гальперін, на «принципі ідентифікації двох об'єктів» [62, с. 139].

Другий напрямок розглядає метафору як засіб номінації, акцентуючи увагу на лексичному значенні слова. Дослідниця Г. Складєвська трактує

лексичне значення слова як «складну надлишкову структуру, яке складається з денотативного змісту, що містить ядро та периферію та конотативного значення» [46, с. 15]. Конотативна частина являє собою ієрархічно організовану систему, що містить концентрично розташовані конотації різного рівня [46, с. 15-17]. Компонент, який безпосередньо поєднує значення лексеми з денотативним значенням, Г. Складєвська визначає як «символ метафори». В вихідному номінативному значенні цей елемент відносять до сфери конотації. В процесі метафоричного перенесення «символ метафори» виступає в якості незалежного поняття, «входить в денотативний зміст в якості диференційних сем та виступає основою для змістових перетворень у процесі метафоризації» [46, 47].

Дослідниця наголошує на системній будові метафори та зауважує, що поряд із функціонально-семантичним полем існує метафоричне поле, яке поєднує в собі ознаки семантичного поля, тематичних груп, синонімічних рядів, антонімічних пар та полісемію, межі якого «не можуть бути визначені незалежно від меж номінативного поля» [46, 115].

Риси лексикологічного підходу в розумінні метафори можна прослідкувати в роботах В. Телія. Дослідник визначає особливу роль лексичного рівня як основної сфери реалізації метафоричного процесу. На думку В. Телія, механізм вторинної номінації можна описати як «взаємодію властивостей того об'єкта, який є референтом концептуалізації і деяких ознак, що асоціюються з чуттєвим образом реалії, ім'я якої використовується при вирішенні проблемної поняттєво-номінативної ситуації, а саме – ситуації формування нового поняття і його вербалізації» [50, с. 80].

У межах лінгвістичного підходу О. Селіванова пропонує пояснення механізму метафоризації, в основі якого лежить семна динаміка: «при метафоризації відбувається згасання інтегральної семи у структурі значення слова, яка поступається місцем диференційній чи потенційній семам» [44, с. 100]. На думку М. Нікітіна, «при метафоричному зв'язку значень спільну

частину складають семи імплікаціоналу та інтенціоналу вихідного значення, які у похідному значенні відіграють роль гіпосеми» [30, с. 70].

В 60-70 роках ХХ ст. у лінгвістиці відбувається переосмислення поняття «метафори». З цього часу метафора розглядається як засіб створення мовленнєвої картини світу, що є наслідком когнітивного маніпулювання вже відомими значеннями для створення нових концептів. У межах «стандартного прагматичного моделювання» метафора досліджується як інструмент, що виникає завдяки конкретно спрямованій психологічній активності мовця та залежить від неї. Так, метафора має універсальний характер та використовується для маніпулювання свідомістю і виступає засобом комунікативного впливу.

Метафора в лінгвістичному аспекті перетворюється на дієву когнітивну модель. «Вона здатна висвітлювати і затемнювати різні сторони об'єкта, вона складна і багатогранна, допомагає виявити не тільки універсальні, а й національні аспекти мислення» [35, с. 119]. В наш час, деякі лінгвісти, метафору розглядають як «неминуче явище людського мислення і людської мови, що несе найважливішу функцію в пізнанні світу» [17, с. 120].

Засновниками когнітивного підходу в розумінні механізму метафори вважаються Дж. Лакофф та М. Джонсон. В своїй праці *Metaphors we live by* вони зазначають, що «метафоризація заснована на взаємодії двох структур знань – когнітивної сфери (структури) «джерела» (*source domain*) та когнітивної сфери «мішені» (*target domain*). В процесі метафоризації деякі ділянки «мішені» структуруються за образом «джерела», інакше кажучи відбувається «метафорична проєкція» (*metaphorical mapping*) або «когнітивне відображення» (*cognitive mapping*)» [63, с. 9].

У розумінні Дж. Лакоффа, в когнітивній теорії метафори «сфера-джерело» є «узагальненням практичного досвіду життя людини в світі» [63, с. 9]. Знання в області джерела організовані у вигляді «схем образів» (*image schemas*) – відносно простих когнітивних структур, постійно відтворюється в процесі фізичного взаємодії людини з дійсністю. Сфера-мішень – менш чітке,

менш конкретне, менш певне знання, це, радше, «знання за визначенням». Джордж Лакофф зазначає, що «метафора дозволяє нам розуміти досить абстрактні або за своєю природою неструктуровані сутності в термінах більш конкретних або, принаймні, більш структурованих сутностей» [63, с. 10].

Провідним поняттям когнітивної лінгвістики виступає поняття «концепт». Традиційно виділяють два підходи до визначення цього терміну. Так, у межах лінгвокультурологічного підходу концепт розглядається як ментальне утворення, на формування якого мали великий вплив культура, звичаї та традиції. В такому розумінні, дослідження концепту неможливе без урахування повної культурологічної картини.

З лінгвокогнітивної точки зору Є. Кубрякова зазначає, що концепт виходить за межі мови та являє собою «квант» знання, причому мова виступає засобом «отримання» цього елемента знань [23, с. 90]. В такому розумінні концепт виступає уявленням про інформацію, якою володіє людина в результаті її взаємодії з навколишнім світом. Також важливим є елемент абстрагування, адже концепт не є знанням про реальність, а тільки уявленням реальності людиною. Отже, концепт виступає у вигляді асоціативного поля.

Дослідник А. Чудінов запропонував схематичне позначення метафоричної моделі за допомогою формули «X - це Y» [55, с. 131]. Співвідношення між складниками зазначеного виразу не є прямим ототожненням. Такий взаємозв'язок проявляється як подібність: «X подібний до Y». За зазначеною формулою система фреймів (слотів, концептів) однієї ментальної сфери (сфери-джерела) виступає основою для моделювання ментальної системи іншої сфери (сфери-мішені). Завдяки когнітивному моделюванню в сфері-мішені переважно зберігається як побудова вихідної сфери, так і емоційна складова, характерна для концептів сфери-джерела, що породжує потужне поле впливу на емоційно-вольову сферу.

У результаті «когнітивного відображення» елементи «сфери-джерела» структурують концептуальну «сферу-мішень» завдяки взаємодії індивідуума з такими зовнішніми факторами, як соціум та навколишнє середовище.

Когнітивна метафорична проєкція відбувається на різних рівнях. Так, вона може виявлятися між окремими елементами когнітивних структур та між цілими структурами концептуальних доменів.

Джордж Лакофф переконаний, що «метафора не обмежується лише сферою мови, тобто сферою слів: самі процеси мислення людини в значній мірі метафоричні. Саме це ми маємо на увазі, коли говоримо, що понятійна система людини упорядковується і визначається метафорично» [24, с. 389]. Можливість існування метафори як мовленнєвого виразу пояснюється існуванням метафор в понятійній системі людини.

Метафору в сучасній когнітивістиці нерідко розглядають як дзеркало, що відображає національну свідомість не залежно від суб'єктивних поглядів. А. Чудінов описує метафору як «свого роду комплекс «дзеркал», в якому, по-перше, відбивається ментальний світ людини і суспільства в цілому (метафора дає нам великий матеріал для вивчення когнітивних механізмів у свідомості людини і соціального світосприйняття), по-друге, в цьому дзеркалі ми бачимо відображення звичайних («наївних») уявлень людей про понятійні сфери-джерела поповнення системи політичних образів, а, по-третє, метафора відображає людські уявлення про сферу-мішень метафоричної експансії» [54, с. 6]. Таким чином, метафора набуває значення багатогранного феномена, за допомогою якого не тільки відбувається процес пізнання навколишнього світу, але й виявляється можливим дослідження механізмів когніції індивідуумів через розуміння її використання.

У когнітивному аспекті метафору розглядає В. Казимір «як засіб тонкого і виразного опису об'єкту, дії або ознаки; як можливість «порівнювати те, що не порівнюється» і виступати в якості своєрідного «мосту» від дейктичного до експліцитного позначення властивостей об'єктів» [17, с. 118]. Автор наголошує на пізнавальних можливостях метафори завдяки яким можлива інтерпретація мовного значення на основі психофізіологічного зв'язку між відображенням слова і уявленнями про цей предмет в свідомості людини.

Як зауважує Н. Арутюнова, для когнітивного напрямку сучасної мовознавчої науки характерне «розуміння метафори не лише як лінгвістичного, а й як ментального факту, що концептуалізує нашу картину світу» [5, с. 14]. В такому розумінні досвід індивідуума виступає підґрунтям для створення метафоричних концептів, а саме поняття «метафора» не розглядається лише як засіб мовної техніки, а реалізується на рівні мислення та пізнавальної діяльності людини.

Професор В. Гак робить висновок, що метафорі притаманна гносеологічна функція на підставі того факту, що «неминуче явище людського мислення і людської мови, яке несе найважливішу функцію в пізнанні світу» [10, с. 13]. Таким чином, за допомогою метафори стає можливим встановлення співвідношення між знаннями та реальністю. Метафоризація виступає як передумова пізнання дійсності.

Зі свого боку Е. Маккормак вважає, що метафори функціонують як когнітивні процеси, за допомогою яких поглиблюються уявлення про світ та створюються нові гіпотези, та описує метафору як «дуже могутній засіб пізнання, при якому новий концепт досягається за допомогою вже відомого» [27, с. 358]. Зазначене розуміння передбачає активізацію системи асоціацій, на основі якої на рівні глибинних структур людського розуму виникає метафора.

У межах когнітивної теорії метафорична модель містить у собі комплекс компонентів. Дослідник А. Чудінов виокремлює такі компоненти метафоричної моделі без яких, на його думку, не можливий повноцінний аналіз:

– вихідна понятійна область – первинна сфера-джерело. До неї відносять славо, що входять до моделі, в первинному значенні;

– нова понятійна область або вторинна семантична сфера (сфера-мішень). До сфери мішені відносять слова, що охоплюють модель, у вторинному значенні;

– семантичний компонент. Цей компонент виступає зв'язком між сферою-джерелом та сферою-мішенню;

– фрейми цієї моделі. Кожен фрейм виступає фрагментом мовної картини світу та структурує відповідну понятійну область (семантичну сферу);

– типові слоти. Вони є складовими частинами фрейму та включають в себе елементи якоїсь ситуації фрейму. Слоти позначаються словами певної семантики та метафорично використовуються відповідно до моделю, що розглядається;

– продуктивність моделі. Цей компонент характеризує здатність до розгортання метафоричної моделі, її частотність, приналежність моделі до певних функціональних стилів, жанрів, дискурсів;

– прагматичний потенціал моделі. Тобто здатність метафор здійснювати вплив на свідомість адресата [56, с. 44-46].

Представники когнітивної теорії розглядають метафори в доволі широкому розумінні та відносять до явищ, подібних метафоричним, такі поняття: метонімія, синекдоха, порівняльна конструкція. Таке ототожнення метафори і вищезазначених понять можливе за умови існування подібності чи аналогії між концептами, що належать «когнітивно далеким один від одного областям» [20, с. 145].

Основною проблемою когнітивної лінгвістики є співвідношення між мовленням та мисленням, а саме можливі варіанти інтерпретації картини світу засобами мови, що обмежені існуючим понятійним апаратом і граматичними конструкціями.

Когнітивна теорія мовленнєвого застосування метафор характеризується зростаючим академічним інтересом, оскільки вона дозволяє висвітлити цілий ряд питань, пов'язаних з інтерпретацією мовного значення. В когнітивному аспекті метафори досліджуються як засіб концептуалізації. Осмислення дійсності в термінах понятійних структур можливе на основі досвіду індивідуума. В межах когнітивної теорії метафори відбувається «перенесення» не прямого номінативного значення слова, а цілісної структури, що включає в себе схему, фрейм, модель та сценарій.

В нашій роботі будемо розглядати метафору з точки зору когнітивного підходу, адже дослідження метафори з урахуванням її когнітивної природи дає змогу проаналізувати приховану мету, є ключем як для розуміння як мотивів її уживання, так і механізмів формування думки та світогляду в цілому.

1.2. Проблема класифікації сучасних метафор

Перш ніж безпосередньо розглянути проблему класифікації метафор у сучасному мовознавстві, введемо термінологічну одиницю «класифікація». Класифікацію (в перекладі з лат. *classis* – розряд, *fasio* – роблю) в англійському етимологічному словнику подають як «дію класифікації, акт формування класу або поділ на класи» [67].

В одинадцятитомному «Словнику української мови» подають декілька дефініцій поняття «класифікація». Під класифікацією розуміють «систему розподілу предметів, явищ або понять на класи, групи тощо за спільними ознаками, властивостями». Класифікація визначається як «система розміщення предметів за класами на підставі схожості цих предметів у середині класу і їх відмінності від предметів інших класів» [48].

У зв'язку з різноманіттям метафор, складністю та багатогранністю їх природи, на сучасному етапі лінгвістичних досліджень існує проблема їх класифікації. Основними труднощами є:

- нереальність застосування єдиної системи критеріїв для їх класифікації;
- відсутність усталених критеріїв, за якими можуть класифікуватися метафори;
- виникнення нових метафор.

Метафора як вербальне відображення пізнавальної діяльності людини є результатом її суб'єктивного осмислення світу, а складність і багатогранність феномена метафоризації обумовлює неможливість однозначної класифікації за однією певною ознакою чи критерієм.

Так, за поширеністю в мові, Т. Стретович поділяє метафори на загальнономовні та індивідуальні. Загальнономовні метафори характеризуються експресивно-смісловим наповненням. Індивідуальні метафори містять у собі експресивно-емоційні елементи. Також він наголошує на різній частотності їх вживання в функціональних стилях та функціях, які вони виконують [49, с. 234-235].

В аспекті стилістики І. Арнольд розглядає метафору як засіб художньої виразності та пропонує поділ метафори за двома критеріями:

1. Відповідно до будови, розрізняють такі види метафор:

– проста, виражена одним образом, не обов'язково одним словом. Вона може бути одночленна та двочленна;

– складна метафора складається з декількох слів, вжитих метафорично, які утворюють єдиний образ, тобто з ряду взаємопов'язаних простих метафор, які доповнюють одна одну;

– складена, ще композиційна або сюжетна метафора, яка може охоплювати весь художній твір та реалізується на рівні тексту. [4, с. 124-126].

2. Відповідно до змісту можна виділити такі види:

– гіперболічна метафора вбачає явне і навмисне перебільшення для посилення виразності і підкреслення сказаної думки;

– літота – явище, за своєю природою анатомічне до гіперболи, при якому відбувається навмисне зменшення тієї чи іншої властивості;

– персоніфікація – явище, при якому відбувається перенесення людських якостей чи властивостей на предмети чи тварин;

– опредметнення – перенесення якостей чи властивостей неживих предметів на людину або позбавлення роду (визначення людини через середній рід або займенник «воно»);

– синестезія – об'єднання понять, що сприймаються різними органами відчуття;

– символ – вираження через деякий образ, що містить у собі певну інформацію;

– алегорія – образне представлення абстрактної ідеї чи поняття [4, с. 125-130].

Дослідженням природи метафори та способів її перекладу займається П. Ньюмарк. Так, він пропонує наступні види метафор:

- мертві метафори. П. Ньюмарк наголошує що мертві метафори це «метафори, які часто стосуються загальнолюдських термінів, часу та простору, загальних екологічних особливостей та основних видів діяльності людини» [66, с. 106]. Мертві метафори стали буквальною мовою, оскільки користувачі не розпізнають їх як метафори. Ідіоми, метонімія, синекдоха та слова, прийняті як технічні терміни, також стають мертвими метафорами;

- кліше. Цей вид метафор лежить між мертвими та стоковими метафорами. Ці метафори «використовуються як заміник чіткої думки, часто емоційно, але не відповідаючи фактам справи» [66, с. 107];

- стандартна метафора: цей тип метафори визначається Ньюмарком як «усталена метафора, яка в неформальному контексті є ефективним і стислим методом висвітлення фізичної та/або психічної ситуації як референтно, так і прагматично» [66, с. 108];

- адаптовані метафори. Вони насправді є запасними метафорами, але адаптовані автором чи оратором у новий контекст [66, с. 110];

- недавні метафори: Ньюмарк визначає ці метафори як «метафоричний неологізм, часто анонімно придуманий». Вони часто класифікуються як сленг [66, с. 111];

- оригінальні метафори: ці метафори «створені або цитовані автором» Вони «містять серцевину важливого послання письменника, його особистість, його коментар до життя» [66, с. 112]. Ці метафори не тільки складні, але й мають подвійне значення. Вони також можуть містити «особистий чи діалектний ірраціональний елемент, властивий уяві» [65, с. 93].

Спираючись на наведену вище класифікацію, вважаємо за можливе прослідити динаміку розгортання метафори та адаптації її в мовленні, проаналізувати частотність її вживання.

Засновники когнітивної теорії метафори Дж. Лакофф і М. Джонсон виокремлюють чотири типи метафор, що розглядаються в часі та просторі:

- структурні метафори (*structural*) концептуалізують окремі сфери шляхом перенесення на них структури іншої сфери. Іншими словами, один концепт структурується крізь призму іншого та відбувається перенесення сфери-джерела на сферу-мішень;

- онтологічні метафори (*ontological*) розмежовують абстрактні явища в просторі та використовуються для осягнення, дослідження дійсності;

- метафора «канал зв'язку або передачі інформації» (*conduit metaphor*). За допомогою такого виду метафор процес комунікації являє собою рух змісту, що здійснюється по «каналі», який з'єднує людину, що говорить та слухача. В такому тлумаченні мовленнєві вирази виступають «контейнерами» для зберігання інформації, суджень, міркувань;

- орієнтаційні (*orientational*) метафори структурують декілька сфер та створюють спільну систему концептуалізації. Вони пов'язані з протилежностями, що зв'язані між собою в часі та просторі [63, с. 35-69].

Класифікація Дж. Лакоффа та М. Джонсона слугувала підґрунтям дослідникам когнітивної метафори для створення власних класифікацій, в основу яких покладено різні критерії.

Враховуючи когнітивну природу метафори, Н. Арутюнова пропонує наступну класифікацію:

- номінативна метафора. Семантичний процес метафоризації зводиться до «заміни одного дескриптивного значення іншим. При цьому перенесення ґрунтується на схожості зовнішньої ознаки»;

- когнітивна метафора реалізується у «співставленні об'єкту метафори ознак, характеристик і дій, притаманних для інших класів об'єктів»;

- образна. Зазначений вид метафори «слугує розвитком фігуральних значень і синонімічних засобів мови»;

– генералізуюча метафора (як кінцевий результат когнітивної метафори) «стирає в лексичному значенні слова межі між логічними порядками та стимулює виникнення логічної полісемії» [5, с. 7-20].

Як бачимо, основним критерієм розподілу метафор на класи, за Н. Арутюною, є функціональні можливості метафори.

У межах когнітивної теорії метафор О. Селіванова виокремлює шість видів метафори:

- структурний різновид характеризує інтеграція «донорської та реципієнтної зон на підставі однієї спільної когнітивної ознаки, яка в інтегрованих структурах знань належить до пропозиційних ядерних складників» [43, с. 207];

- дифузний різновид ґрунтується на «інтеграції донорської та реципієнтної зон» на підставі спільного сценарію або комплексу асоціації [43, с. 207];

- гештальтний різновид «полягає в застосуванні знаків донорських зон на позначення реципієнтних структур знань на підставі стереотипного уподібнення зорових, слухових, одоративних, тактильних, смакових гештальтів» [43, с. 207];

- сенсорний різновид «застосовує як базову когнітивну операцію синестезії, що ґрунтується на виникненні одного відчуття під впливом неспецифічного для нього подразника іншого» [43, с. 208];

- архетипний різновид ґрунтується на асоціативному поєднанні структур знань на підставі архетипів – «первісних уроджених психічних елементів, які є виявами родової пам'яті, історичного минулого етносу, людства, їхнього колективного позасвідомого й забезпечують цілісність і єдність людського сприйняття» [43, с. 208];

- аксіологічний різновид «ілюструє знаки просторової орієнтації, які використовують на позначення оцінки» [43, с. 208]. Дж. Лакофф та М. Джонсон визначають їх орієнтаційними метафорами, для яких характерна «організація цілої системи концептів відносно іншої системи» [63, с. 35].

Комплексний підхід в дослідженні та класифікації метафор застосовує В. Москвін. Дослідник зауважує, що «система параметрів класифікації метафоричних найменувань визначається чотирма обставинами: своєрідністю планів змісту (1) та вираження (2), сильною залежністю від контексту (3), а також функціональною специфікою (4) метафоричного знаку [29, с. 112]. Василій Москвін пропонує класифікацію метафор за семантичним, формальним та функціональним показниками.

У межах семантичної класифікації В. Москвін виокремлює такі критерії для групування метафор:

- за допоміжним суб'єктом (знакова система). В такій класифікації метафори поділяються в залежності від приналежності знаку-носія образу (допоміжного суб'єкта) до системи термінів тієї чи іншої галузі. Виділяють зазначені групи метафор: медична, спортивна, військова, технічна, азартна, театральна, машинна, біологічна та інші [29, с. 112-115];

- за основним суб'єктом. Метафора розглядається як джерело синонімії та класифікується за основним суб'єктом, який може бути виражений будь-яким поняттям (наприклад колір, розмір тощо). При цьому характер допоміжного суб'єкту не враховується [29, с. 115];

- за ступенем змістової віддаленості основного та допоміжного суб'єкта: внутрішня (функціонує завдяки внутрішнім резервам семантичної мікросистеми) та зовнішня (використовує засоби іншої мікросистеми чи поля [29, с. 120-121];

- за допоміжним та основним суб'єктом (розподіл на основі будь-яких лексичних груп) [29, с. 126];

- за ступенем цілісності внутрішньої форми (живі, образні та мертві) [29, с. 131].

Формальна класифікація В. Москвіна пов'язана з виокремленням форми або характеру вираження метафори. Цей розподіл групує зазначений феномен на словесні, фразові та текстові [29, с. 135-136] та є аналогом систематизації метафор за структурою І. Арнольда.

Василій Москвін доповнює зазначену вище функціональну класифікацію Н. Арутюнової в залежності від прагматичної мети вживання метафори в мовленні. Так, автор розрізняє номінативну, оціночну, декоративну, образотворчу, евфемічну, апеляційну, пояснюючу, евристичну [29, с. 157-162].

У межах нашого дослідження будемо спиратися на класифікацію метафоричних моделей, запропоновану А. Чудіновим, в основу якої покладено чотири основні понятійні сфери-джерела: «Людина», «Природа», «Соціум», «Артефакти» [56, с. 53]. Отже, за дослідником, виокремлюємо наступні види метафор:

- антропоморфна метафора. За допомогою зазначеного виду метафоричних моделей неживим предметам та явищам надаються риси, властивості, ознаки людської істоти [56, с. 58]. Характерними концептами антропоморфного метафоричного моделювання є «Хвороби», «Фізіологічні процеси», «Анатомія людини», «Фізична діяльність», «Психічна діяльність» та ін.

- природоморфна метафора. Дійсність моделюється за допомогою живої на неживої природи [57, с. 36]. Елементами природоморфної метафори виступають: «Флора», «Фауна», «Природні явища», «Стихійні лиха», тощо.

- соціоморфна метафора. Метафоричне моделювання сфери-джерела відбувається за допомогою сфер соціальної діяльності індивідуумів [57, с. 36]. Концептуальними складовими соціоморфного метафоричного моделювання можуть виступати наступні: «Війна», «Театр», «Музика», «Спорт» та ін.

- артефактна метафора. Відбувається метафоричне моделювання реальності за допомогою артефактів, тобто речей, предметів та об'єктів, створених людиною [57, с. 36]. Концептуальними елементами можуть виступати «Споруди», «Транспорт», «Інструменти та знаряддя праці», тощо.

Завдяки класифікації метафор за А. Чудіновим можливо прослідити динаміку розгортання метафоричних моделей за сферою-джерелом метафоричної експансії та дослідити її природу.

1.3. Специфіка політичної публіцистики

Гене́за поняття «політична публіцистика» тісно пов'язана з такими поняттями як політика, публіцистика, політичні медіа, політичні комунікації. Взаємовплив політичних комунікацій та соціальних інститутів та суспільства в цілому привертає увагу політологів, істориків, мовознавців, теоретиків журналістики, дослідників масових комунікацій.

Політична публіцистика є важливою складовою політичної системи суспільства, за допомогою якої відбувається відображення практично всіх політичних процесів у державі через засоби масової інформації.

Теоретичні засади політичної публіцистики досліджували такі науковці як А. Аграновський, З. Бжезинський, О. Гриценко, С. Гришина, І. Жданов, В. Здоровега, Є. Прохоров, В. Різун, О. Романчук, Н. Сидоренко, В. Ученова, В. Шкляр, Ю. Якименко та ін.

Публіцистика походить від *publicus* (лат.) – «загальнодоступний, громадський». Одинадцятитомний тлумачний «Словник української мови» за редакцією І. Білодіда подає таке визначення: «Публіцистика – це рід літератури, що висвітлює актуальні проблеми сучасності; сукупність літературних творів цього роду» [48].

У тлумачному словнику С. Ожегова публіцистикою названо «літературу із суспільно-політичних питань сучасності» [31, с.581].

Подані в словниках визначення, розглядають публіцистику тільки в площині літератури, але не відображають саму природу цього поняття. В сучасному світі поняття публіцистики розглядається як багатоаспектне явище, що зумовлює відсутність уніфікованого понятійного апарату та різноманітність підходів до тлумачення даного поняття.

Дослідник Г. Прутцков розглядає публіцистику як симбіоз, межове явище двох наук та визначає її як «своєрідний ступінь між журналістикою та літературою, вищий вид журналістики, що зародився в Стародавній Греції, разом із публікою, яка вміла самостійно мислити і потребувала обговорення буденних проблем суспільства і влади» [39, с. 4]. В такому розумінні

публіцистика виступає не лише частиною літературної чи журналістської діяльності, вона розуміється як процес осмислення та аналізу політичних подій.

Як «складний соціокультурний феномен» розглядає публіцистику М. Титаренко. Цей феномен виявляється як у сфері журналістики, літератури та філософії з метою «продуктивного впливу на об'єкт (особа-людство, країна-світ), який в результаті стає суб'єктом (співтворцем-відтворювачем) феномену, впроваджуючи його в приватне та суспільне життя (від самопізнання і світопізнання – до самореалізації та світоперетворення), забезпечуючи історичну тяглисть феномену в просторі і часі» [51, с. 48]. Як бачимо, дослідниця застосовує комплексний підхід в розумінні зазначеного поняття з урахуванням не стільки приналежності публіцистики до якоїсь специфічної сфери діяльності людини, скільки прагматичної об'єктно-суб'єктної специфіки.

Доволі широко розглядає публіцистику В. Здоровега. Він трактує публіцистику як «всі публічні виступи та актуальні загально-політичні теми, в яких досліджуються та узагальнюються факти та явища з метою впливу на громадську думку, суспільну свідомість, а відтак на соціальну практику» та відносить до неї [16, с. 30]. Отже, у такий спосіб здійснюється вплив на розум та почуття читачів, відбувається апеляція до їх логічно-абстрактного та конкретно-образного мислення, яка стимулює людину на певні вчинки чи дії.

Володимир Горохов вважає, що публіцистика – «специфічна ділянка суспільно-політичної діяльності, що має за мету впливати на маси за допомогою політико-ідеологічного чинника. Публіцистика досягає соціально-практичного результату, відображаючи і формуючи громадську думку, забезпечуючи взаємодію між наукою, з одного боку, і соціальною психологією та масовою свідомістю з іншого» [11, с. 30]. Таким чином, публіцистика розуміється, перед усім, як комплексна та цілеспрямована соціально-політична діяльність.

Дослідниця М. Павлюх подає таку дефініцію поняття публіцистики: «словесна й візуальна сфери моделювання свідомості, вияв динамізму людського духу, політичне й морально-філософське освоєння історії та актуальної суспільної практики, всеохоплюючий засіб формування особистості, площина зазначення вартостей та інтересів людей, соціальних груп і націй, втілення їх культурної ідентичності» [34, с. 24]. Як бачимо, таке трактування вищезазначеного поняття виводить публіцистику на рівень пізнання, творчого мислення та відіграє важливу роль в процесі відображення об'єктивної реальності.

На думку Є. Прохорова, «публіцистика – це творча форма інформації, яка виникла для «обслуговування» громадської думки. Головна риса публіцистики – писати історію сучасності» [38, с. 116]. Таким чином, зображення політичних реалій є основною метою вищезазначеного феномена.

Наголошує на багатогранності природи та наявності міжпредметних зв'язків феномена публіцистики і Г. Калантаєвська. Дослідниця стверджує, що окреслене поняття є «специфічним видом творчої діяльності, особливою сферою духовної культури суспільства, що тісно пов'язаний з мистецтвом, філософією, наукою, релігією, історією» [18, с. 8].

Основним предметом зображення публіцистики є політичне та суспільне життя. В. Ученова в своїй роботі «Публіцистика та політика» розглядає публіцистику «як такий вид масової політичної пропаганди, де інформаційний зміст поєднується з емоційним відображенням, де точність у висвітленні реальних подій поєднана з політичною гостротою думки, вираженням авторського ставлення до того, що відбувається» [52, с.230]. Як бачимо, такий підхід наголошує на важливості емоційної складової як засобу суб'єктивної інтерпретації політичної дійсності.

Перед введенням означення політичної публіцистики необхідно з'ясувати взаємозв'язок між політикою та публіцистикою. На думку С. Корконосенко, «взаємозв'язок можна приймати за замовчуванням, без «провокаційних» сумнівів і уточнень. В цьому випадку весь зміст питання

зведеться до форм функціонування обох сторін в поточному часі та отриманими ними взаємної вигоди» [37, с. 31]. Таким чином, поняття «політична публіцистика» та «публіцистика» на сучасному розвитку знань розглядаються як доволі близькі за значенням або навіть тотожні.

Аналіз сучасних ЗМІ дає змогу зробити висновок, що вищезазначені поняття знаходяться в безпосередньому та тісному взаємозв'язку та обумовлюють одне одного. На думку Є. Козиної, «засоби масової інформації, будучи залученими в політичний процес, все більшою мірою займають місце партій і стають ефективними каналами політичної мобілізації електорату» [21, с. 45-46.]. Сучасна публіцистика пов'язана з політикою, і цей зв'язок є взаємовигідним та нероздільним.

За Оксаною Левковою, «політична публіцистика – це масив публіцистичних виступів у ЗМІ, які яскраво репрезентують авторське «я» та об'єктом відображення яких є гострополемічні політичні феномени» [25, с. 7]. Як бачимо, таке трактування авторкою поняття «політична публіцистика» доволі близьке до трактування «публіцистики» В. Здоровеги. Отже, в межах сучасних тенденцій, ці два поняття сприймаються як доволі близькі за змістом.

На думку О. Левкової, «політична публіцистика виконує такі ж функції, як і будь-який інший різновид журналістських текстів (формування громадської думки, виховна, управлінська, організаторська, пропагандистська, інформативна, просвітницька, гедоністична, науково-прогностична та комунікативна), а також специфічні функції, а саме: пізнавальну, оцінювальну, регулятивну, інтегративну, афілативну, прогностичну, нормативну» [25, с. 8-10].

Аналіз вищезазначеного дає змогу виокремити декілька підходів до трактування поняття «політична публіцистика» як:

- сфери літератури;
- сфери журналістики;
- виду творчої діяльності;
- філософії, психології та науки.

Актуальна політична публіцистика набуває персоніфікованого характеру та відображає політичну інтерпретацію автора реалій сьогодення, його позицію та переконання щодо соціально-політичного життя. Таким чином, враховуючи новітні тенденції в дослідженні означуваного поняття, ми будемо розглядати політичну публіцистику як сукупність виступів в засобах масової комунікації, які відображають авторську інтерпретацію історично-політичних реалій, здійснюють цілеспрямований вплив на свідомість індивідуумів та передбачають формування соціально-політичної картини країни та світу в цілому.

На сьогоднішній день актуальним питанням є здійснення якісного маніпулятивного впливу на свідомість індивідуумів через засоби масової інформації. Дослідник Г. Шиллер писав, що для успішного здійснення такого виду впливу необхідним є «фальшива дійсність, в якій її присутність не буде відчуватися» [60, с. 28]. Засоби масової інформації взагалі, та політична публіцистика зокрема, створює сприятливі умови для здійснення маніпулятивного впливу як на окремих індивідуумів так і на суспільство в цілому.

Маніпулювання є універсальним механізмом, зустрічається в усіх сферах людського життя та має міжпредметний характер. Проблемою маніпулювання займалися видані вчені різних сфер наукової діяльності: психології (Є. Доценко, В. Шейнов, Г. Шиллер), політології (Г. Почепцов, С. Кара-Мурза), лінгвістики (А. Данілова, М. Желтухіна, Г. Копніна, І. Стернін, І. Черепанова).

У психології розглядають маніпуляцію як «вид психологічного впливу, вправне виконання якого призводить до прихованого викликання в іншій людині намірів, що не збігаються з її актуально існуючими бажаннями» [13, с. 59.]. Під впливом у психології розуміють «результат зміни індивідом поведінки іншої людини, її установок, намірів, уявлень, оцінок тощо у процесі взаємодії з ним» [58, с. 65].

Дослідник В. Шейнов визначає маніпуляцію як «приховане керування людиною проти його власної волі, яке приносить ініціатору односторонню перевагу»[59, с. 3]. Таким чином, при маніпулюванні відбувається процес управління свідомістю адресата з метою отримання вигоди.

Отже, в психології маніпулятивний вплив розглядається як такий, що здійснюється цілеспрямовано, приховано, має на меті отримання зиску та викликає у людини хибні бажання та наміри.

У політології маніпулювання розуміють як комбіноване явище, специфічну форму комунікативного спілкування. Так в політичному словнику, поняття «політична маніпуляція» подається як «комплекс психологічних, ідеологічних та організаційних дій, спрямованих на приховане корегування масової свідомості з метою стимулювання суспільних настроїв та громад, активності у потрібному маніпуляторіві напрямі у процесі здобуття, утримання і використання політичної влади» [36, с.422].

У політиці маніпулятивний вплив використовується не тільки для створення бажаного іміджу, стереотипу чи міфу, шляхом камуфлювання дійсних намірів та перекручування інформації, але й є потужним механізмом контролю свідомості та рушійною силою для формування необхідних мотивів та спонукань у суспільства в цілому.

У лінгвістиці, так само як в психології, маніпуляція розглядається як різновид одностороннього мовленнєвого впливу, проте головна увага приділяється дослідженню мовленнєвих засобів маніпуляції.

Дослідник А. Баранов розглядає мовленнєві потенції на різних рівнях мови (фонетичному, лексичному, синтаксичному) та наголошує, що мова володіє високим інтерпретаційним, а тому й маніпулятивним потенціалом, оскільки «мовленнєві вирази не визначають дійсність, а інтерпретують її, співвідносять із природним стандартом мови, що утвореним доволі вибагливим способом» [6, с. 22].

Маніпулятивний вплив здійснюється в процесі комунікації за допомогою мовленнєвих засобів та прийомів. Так, Г. Копніна визначає

мовленнєву маніпуляцію як «різновид маніпуляції, що здійснюється шляхом вправного використання певних ресурсів мови з метою здійснення прихованого впливу на когнітивну діяльність та поведінку адресата» [22, с. 24]. Отже вмале та вправне використання різноманіття мовленнєвих засобів є запорукою здійснення бажаного маніпулятором впливу.

В основу мовленнєвого маніпулятивного впливу, на думку О. Зав'ялової, покладено психологічні та психолінгвістичні механізми, які спонукають адресата до некритичного сприйняття мовленнєвого повідомлення, сприяють виникненню певних ілюзій, провокують на здійснення вигідних маніпулятору вчинків [14, с. 566].

Головним питанням у здійсненні маніпулятивного впливу в лінгвістиці є виявлення специфічних мовленнєвих засобів, серед яких найчастіше виділяють такі, що підміняють нейтральні поняття емоційно-оціночними (В. Карасік, І. Сентерберг) [45], та метафору (А. Баранов, Г. Почепцов) [6].

Використання метафоричних моделей у межах мовленнєвої маніпуляції є ефективним та дієвим лексичним засобом завдяки своїй когнітивній природі. Дослідниця О. Михальова впевнена, що «за допомогою влучних метафоричних моделей маніпулятор здатен побудувати вигідну для нього картину світу в свідомості слухачів» [28, с. 123].

Когнітивна метафорична модель є засобом самопізнання та пізнання навколишнього світу. Вона не тільки структурує одні поняття термінами інших, але й має гносеологічний характер, а отже виступає потужним засобом здійснення маніпуляції свідомістю індивідуумів.

Завдяки здатності метафори до моделювання дійсності виявляється можливим здійснювати прихований вплив на адресата, створюючи у нього бажані хибні мотиви. Доцільне та влучне використання метафоричних моделей має високу ефективність при здійсненні мовленнєвого впливу, а отже є дієвим механізмом маніпуляції. Оксана Сахнюк зазначає, що «метафори слугують для структурування навколишньої дійсності і керують інтелектуальною діяльністю людини та її вчинками» [41, с. 31]. В такому

розумінні когнітивна метафора не тільки здатна впливати на свідомість людини, але й сприяє утворенню нових ментальних категорій, концептуальних систем та може створювати нові напрямки пізнання, а отже має високий маніпулятивний потенціал.

Таким чином, мовленнєва маніпуляція, в межах лінгвістичного підходу, розглядається дослідниками в контексті психологічних уявлень про маніпуляцію та з урахуванням специфіки будови мовленнєвої системи та використання спеціальних мовленнєвих засобів та прийомів, зокрема метафоричних моделей.

Висновки до розділу 1

Теоретичний аналіз метафори дає змогу зробити такі висновки:

1. Метафора привертала увагу дослідників в усі часи. Античне уявлення про метафору, в межах якого вона розглядається як порівняння, має виключно практичний характер. Так, метафори використовуються для збагачення та окраси мовлення. В сучасній лінгвістиці метафора досліджується в логіко-філософському, психологічному, лінгвістичному та когнітивному аспекті.

2. Провідною науковою парадигмою сьогодення є когнітивна теорія метафори, в основі якої покладено перехід до знань, що спираються на процеси пізнання, сприйняття, мислення, які знаходять відображення в свідомості індивідів. Когнітивна метафора виступає як засобом пізнання та осмислення навколишнього світу, так і засобом його моделювання. В межах такого підходу метафора виступає концептуальним механізмом мислення, що відображає суб'єктивне світосприйняття людини.

3. Метафора є мовленнєвим еквівалентом світогляду індивідів та відіграє важливу роль в структуруванні, концептуалізації та моделюванні дійсності. За допомогою метафоричного моделювання відбувається процес пізнання та відображення реальності, а отже метафора має гносеологічний характер.

4. Існує велика кількість шляхів розподілу метафори на класи, проте проблема класифікації когнітивної метафори на сучасному етапі розвитку лінгвістики залишається відкритою для науковців. У нашій роботі будемо спиратися на типологію когнітивної метафори за А. Чудіновим, що дає можливість поділити метафори на наступні класи за сферою-джерелом: «Людина», «Природа», «Соціум», «Артефакти».

5. Сучасна політична публіцистика має багатогранний характер та відображає авторську політичну інтерпретацію дійсності. Так, її трактують як сукупність виступів в засобах масової комунікації, що має на меті здійснення цілеспрямованого впливу на свідомість індивідуумів та передбачає формування соціально-політичної картини країни та світу в цілому у реципієнтів.

6. Мовленнєвий вплив, який використовується для здійснення маніпуляції в сучасній політичній публіцистиці, розглядається дослідниками з урахуванням психологічної та лінгвістичної його природи, має прихований характер та передбачає застосування мовленнєвих засобів. Когнітивна концептуальна метафора завдяки своїй природі є дієвим засобом для створення бажаного впливу на свідомість індивідуумів та широко використовується в політичній публіцистиці.

РОЗДІЛ 2. МЕТАФОРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В ПУБЛІЦИСТИЦІ Б. ДЖОНСОНА

2.1. «Брекзит» як сфера-мішень метафоричного моделювання в публіцистиці Б. Джонсона

Слід зазначити, що Велика Британія – країна з багатою культурою та традиціями, що підтверджується існуванням монархії, унікальною історією та високим рівнем національної свідомості.

Борис Джонсон – видатна постать Великої Британії, британський політик, колишній журналіст і чинний прем'єр міністр. На певному етапі своєї кар'єри він активно займається публіцистичною діяльністю. Протягом 1994 – 1999 років займає посаду заступника головного редактора *The Daily Telegraph*, з 1998 року співпрацює з *BBC* у програмі *Have I Got News for You*, з 2000 р. по 2005 р. працює головним редактором тижневика *The Spectator*. Напередодні обрання прем'єр міністром Великобританії, (2018-2019 роки) Б. Джонсон веде власну щотижневу політичну колонку в *The Daily Telegraph*.

На сьогоднішній день найактуальнішою та найболючішою темою для Великої Британії є тема виходу з Європейського Союзу. Членство в Європейському Союзі було спірним питанням для Сполученого Королівства з моменту приєднання країни до Європейської економічної спільноти в 1973 році, проте повної інтеграції не відбувалося до 2016 року (збереження власної валюти і відмова від зони євро). 23 червня 2016 року на референдумі щодо доцільності членства Великої Британії в ЄС 51,9 % виборців проголосували за вихід із Євросоюзу. Цей процес отримав специфічну назву *Brexit*.

З 2016 року в Оксфордському словнику англійської мови з'являється поняття «*Brexit*»: «*the (proposed) withdrawal of the United Kingdom from the European Union, and the political process associated with it. Sometimes used specifically with reference to the referendum held in the UK on 23rd June 2016, in*

which a majority of voters favoured withdrawal from the EU» [68]. Ґрунтуючись на визначенні політичного процесу – «the process of the formulation and administration of public policy usually by interaction between social groups and political institutions or between political leadership and public opinion» [64] – вважаємо за доцільне виокремити фрейми, які складають понятійну складову концепту «Брекзит», а саме: «Референдум», «Велика Британія», «Європейський Союз», «Вихід», «Політичний процес», «Соціальні групи», «Політичні інститути», «Виборець», «Суспільна думка».

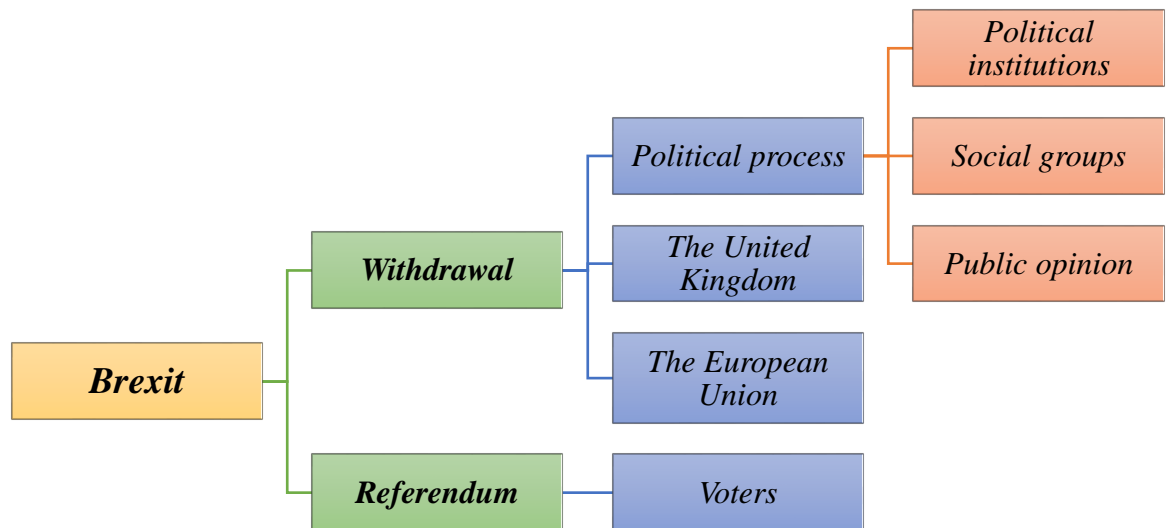

Рис. 2.1. Складові елементи концепту «Брекзит»

Аналіз публіцистичного матеріалу чинного прем'єра міністра Великобританії Бориса Джонсона дає можливість виділити 419 метафоричних моделей, які співвідносяться з вищезазначеними фреймами, які асоціюються з понятійною складовою концепту «Брекзит». Ці метафоричні моделі згруповані на основі сфери-джерела метафоричної експансії при маніпулятивному метафоричному моделюванні сфери-мішені «Брекзит» та належать до основних чотирьох сфер-джерел: «Людина», «Природа», «Соціум» і «Артефакти». Таким чином, нами виокремлено антропоморфну,

транспортну, морбiальну, натуралiстичну, спортивну, вiйськову, економiчну, театральну та гастрономiчну метафори, кiлькiсні та вiдсотковi характеристики яких представленi в наступнiй таблицi.

Таблиця 2.1.

Показники частотності вживання метафоричних моделей сфери-мішені «Брекзит» в публіцистиці Бориса Джонсона.

№	Метафорична модель сфери-мішені «Брекзит»	Кiлькiсна характеристика та вiдсоткове співвiдношення	
1.	Антропоморфна	264	63%
2.	Транспортна	30	7,16%
3.	Морбiальна	24	5,73%
4.	Натуралiстична	24	5,73%
5.	Спортивна	20	4,77%
6.	Вiйськова	18	4,3%
7.	Економiчна	16	3,82%
8.	Театральна	15	3,58%
9.	Гастрономiчна	8	1,91%

Як бачимо, антропоморфне моделювання сфери-мішені «Брекзит» є домінантним в політичній публіцистиці чинного прем'єр-міністра Великобританії та складає 63 % від загальної кількості виявлених метафоричних моделей. Зауважене кількісне представлення антропоморфних метафор зумовлене високим рівнем маніпулятивного потенціалу. 37 % від загальної кількості виокремлених моделей складається з 8 видів метафоричних моделей, найбільш частотними з яких є транспортні (7,16 %), натуралістичні (5,73 %), морбiальні (5,73 %) та спортивні (4,77 %). Вiйськове, економiчне та театральне метафоричне моделювання мають 4,3 %, 3,82 % та 3,58 % вiдповiдно. Найменш частотним явищем при метафоричному моделюванні сфери-мішені «Брекзит» є гастрономiчне моделювання (1,91%).

Частотність вживання видiлених видiв метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит» можливо представити за допомогою наступної діаграми:

Рис. 2.2. Показники частотності вживання метафоричних моделей сфери-мішені «Брекзит»

Кількісні показники вживання метафоричних моделей пов'язані з рівнем маніпулятивного впливу тієї чи іншої метафоричної моделі та ступенем її впливу на свідомість індивідуумів.

2.1.1. Антропоморфне моделювання сфери-мішені «Брекзит». Антропоморфне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» є найбільш частотним явищем у статтях Бориса Джонсона. Це пов'язано з високим рівнем маніпулятивного потенціалу даної метафоричної моделі. Через вживання антропоморфних структур відбувається ототожнення особистості з процесом виходу з Євросоюзу. За допомогою базових антропоморфних структур автор виражає процеси та події в термінах процесів життєдіяльності людини, будови людського тіла на різних рівнях. Цим самим автор мінімізує дистанцію між процесами спричиненими Брекзитом, та індивідуумом. Значне використання саме антропоморфного моделювання

сфери-мішені «Брекзит» активізує процес ідентифікації індивідуума з самим Брекзитом, призводить до зниження критичного ставлення до проблеми, а отже спонукає читачів до дій, висновків, що є вигідними для письменника, і виражає маніпулятивний характер зазначеної моделі.

Як засіб моделювання сфери-мішені «Брекзит», антропоморфна метафорична модель представлена через взаємодію двох людей – сторін, які не можуть домовитися та перебувають у процесі довгострокової конфронтації. Їх взаємовідносини відбуваються на двох рівнях: фізичному та психологічному.

Фрейм «*Психічна діяльність*» виявляється в наступних антропоморфних процесах:

Brexit would be at least temporarily abandoned [73];

Only a proper Brexit can spare us from this toxic polarization [86];

We need to recognize that in many ways Brexit was a cry for attention from places that have felt neglected, and that are full of potential if only they were given a chance [89];

If there was one lesson from that referendum in 2016, it was that too much of the country feels unable to take part in the national success [77];

При такому метафоричному моделюванні Брекзит представлений як дещо дуже бажане та цінне, подія, яка могла би змінити на краще долю всієї нації, «врятувати» її від негативних наслідків його затримки. Таким чином, автор підвищує цінність процесу виходу з ЄС, робить акцент на необхідності пришвидшення цього процесу.

Структурний елемент «Велика Британія» антропоморфного метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит» зображується Б. Джонсоном наступним чином:

UK should have the peace of mind and confidence [70];

It is time this country recovered some of its can-do spirit [98];

And yet it was one of the lessons of the Brexit referendum that there are parts of the country that feel left behind [70];

Those liberal values have come to define not just the metropolis, but the whole of the UK; and it has been fascinating to observe, over the last couple of decades, as the other great cities have come to emulate and even to surpass the spirit of the capital: youthful, diverse, energetic, tech-savvy, open-minded [100];

After almost three years of humiliation, has the UK discovered some basic courage and belief in an open, independent, outward-looking and free-trading Brexit [93]?;

We are going to show all the mettle, the creativity and the energy of this amazing nation [76];

We are witnessing an attempt to humiliate the verdict of the nation [73];

It is therefore a disgrace that this country should suffer from a deep digital divide, so that many rural areas and towns are simply left behind [77].

Як бачимо, нація британців та країна в цілому при такому метафоричному моделюванні окреслюється як така, що втратила віру, поневолена Європейським Союзом та повинна рішуче діяти, «зібрати всю свою мужність та показати характер» для здійснення бажаного виходу Великобританії зі складу Європейського Союзу.

Політичні структури Великобританії представлені двома партіями: Консервованою партією, лідером якої є Б. Джонсон, та Лейбористською партією, яка очолювала уряд у роки написання статей. У публіцистиці автора вони мають наступні приклади вживання:

If this One Nation Conservative government is lucky enough to be returned to office next month we will have an infrastructure revolution for this country [70];

And because we are the only party that understands the balance and symmetry at the heart of the UK economy [70];

If Tory MPs were asked to go into electoral battle in the next few months, there would be a hole in the heart of our manifesto [75].

One Nation Conservative government, that has already achieved record employment, and which is bursting with confidence in this country and its potential [70].

Автор застосовує позитивно забарвлене метафоричне моделювання для створення образу Консервативної партії, як складової частини компоненту «політичні інститути», та переконує читачів, що саме партія, яку він очолює, здатна здійснити бажаний Брекзит, звільнити країну від влади Європейського Союзу.

З іншого боку, компонент «політичні структури» включає в себе Лейбористську партію, імідж якої, навпаки, створюється автором із додаванням негативної конотації. Наприклад:

They [Labour Party] pretend that their hatred is directed only at certain billionaires [70];

I believed that the government was sincere in making that claim, and I believed that the PM genuinely had the 29th of March inscribed in her heart [90];

This government has succeeded where no one thought we could [70];

If the Government were to agree, it would not only mean repudiating a manifesto pledge, and tearing up a promise made thousands of times in parliament and elsewhere [91];

Parliament has already given the deal its blessing – before, infuriatingly, voting for yet another delay [70].

Отже, парламент та Лейбористська партія, на відміну від Консервативної партії, виявляються нещирими у своїх намірах, такими, що не «дотримуються своєї обіцянки», а тому не зможуть здійснити вихід Британії з Європейського Союзу. Як бачимо, представлення фрейму «політичні структури» віддзеркалює діаметрально протилежні конотації за допомогою метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит».

Таким чином, у фреймі «Психічна діяльність» Брекзит та його структурні компоненти представлені через широкий спектр психологічних процесів, що притаманних людині: емоції, відчуття, прояви рис характеру та волі. Таке антропоморфне метафоричне моделювання має високий маніпулятивний потенціал та надає емоційності, глибини та формує відповідні конотативні відтінки.

Фрейм «Фізична діяльність» концепту «Брекзит» представлений наведеним нижче чином:

For the last three-and-a-half years this country has been trapped by Brexit [70];

This isn't about trying to block a so-called "no deal" Brexit [73];

We can either go with Corbyn and his two favourite advisers, Dither and Delay; we can turn 2020 into the year of two miserable referendums, one on the EU, and another on Scotland [70];

In spite of all that they promised – and voted for – they just want to stop this country from ever leaving the European Union [73];

I suppose we must all congratulate the Chief on keeping his nerve and getting away undetected – but if you ask me what I think of this plot, and indeed of the risk that Parliament will somehow thwart Brexit, I am afraid I think it is all nonsense [96];

These feeble plots won't stop Brexit - but they are destroying public trust in our politicians [92];

Let's go with this government, get Brexit done, and unleash the potential of Britain in 2020, not consign it to a year of two referendums [70];

The Department for Business says one thing. The Department for International Trade says something quite different [75];

We are told, in short, that the Government is willing to collaborate in the final sabotage of Brexit [93];

They would hold back business, and they would hold back investment – and worst of all, they would hold back Brexit [70];

And even if this for some reason should prove impossible (which I don't believe) then we should look again at the so-called «no-deal» scenario [99];

We should insist that our government finally gets behind Brexit and shows some basic confidence and enthusiasm and belief in this great project – all of which have been woefully lacking [72];

I passionately believe that I can strike a Brexit deal within weeks [73];

The intention of the Act is to force the UK prime minister to go to Brussels and beg to stay in beyond Oct 31; and – incredibly – it would in practice allow the EU to decide how long the UK should remain locked in [73];

It is as though a new country has been born, referred to constantly as «the UK in respect of Northern Ireland or UK» [72];

Let's reboot 'left-behind' Britain with a turbo-charged broadband revolution [77];

When they voted, it was the biggest exercise in democracy this country has ever seen [72];

I have heard it from the lips of very senior sources in government – speaking with the authority, it is claimed, of the Prime Minister herself – that this country is about to seek proper binding legal change to the current lamentable withdrawal agreement [74];

I cannot therefore stress too much the importance of liberal values in actually putting bread on the table [100];

Структурний компонент «політичний процес» в публіцистиці Б. Джонсона в межах фрейму «Фізична діяльність» представлені наступним чином:

The incredible truth is that the «Chequers» approach – complete with its bonkers dual-tariff scheme – is still alive, and may well still be the PM's favourite option [75];

If the PM is ready to fight back against Brussels then her deal could yet be fixed [74];

The so-called Chequers proposals are in truth very far from dead [78];

They think that the Brexit Bill will or buried in some interminable Jarndyce and Jarndyce legal proceedings [80];

Of course that means fixing the Irish border problem [94];

The «implementation period» stretches ahead from March to the end of 2020 (at least) – and so, if the PM has her way, will the current confusion [75];

The second giant fact is that the Prime Minister's deal has been not just thrown out, but kicked into orbit – rejected by the biggest margin in parliamentary history [92];

The other EU countries have signed the deal immediately, because they know that they have us exactly where they want us [85].

Як бачимо, у фреймах «Психічна діяльність» та «Фізична діяльність» Брекзит проходить усі етапи людського існування: народжується, живе, розмовляє, рухається, відчуває всю гамму почуттів, притаманних живій істоті, має характер, виражає свої емоції та вмирає.

Одним зі слотів фрейму «Фізична діяльність» при антропоморфному моделюванні сфери-мішені «Брекзит» є «Насильницькі дії». Найчастіше автор ототожнює дії уряду та ЄС з такими що можуть нанести фізичні ушкодження, придушити, поневолити, шантажувати, задавити британців, їхню волю та розвиток держави в цілому. Наприклад:

Unless the PM has some secret plan to stifle Brexit with a series of ever more ludicrous delays, it seems to me all but inevitable that we will eventually respect the result of the 2016 referendum and leave the European Union [100];

We have so many achievements to be proud of – and yet every single one is being drowned out in the Brexit cacophony [89];

There is a direct connection between the liberal values – of democracy and the rule of law – and successful wealth creation, because corruption and gangsterism and kleptocracy will eventually strangle economic growth [100];

Stamp duty is now choking parts of the UK property market [100];

Worst of all, the Irish backstop arrangement gives the EU an indefinite means of blackmail, so that they will be able to keep us locked in the customs union and large parts of the single market, unless we are prepared to abandon Northern Ireland; and they will use this blackmail to get their way throughout the negotiations, notably over the free movement of people [93];

The people's day of jubilation has been hijacked by spineless pirates [86];

They have cancelled Brexit this Friday because they want to bully and browbeat Parliament into agreeing the Punic terms on which the EU insists [86];

The Government has deliberately and flagrantly failed to prepare the UK to walk away from the talks, the better to be able to bludgeon MPs into voting for surrender [78];

Yes, it may now be harder to get a deal, since MPs seem set on tying the Government's hand behind its back [73];

Theresa May's plan to enslave us in the customs union with Corbyn's help will never work [86];

The Chequers deal will stifle British industry and innovation [82];

I was there at the Antibes EcoFin meeting, made up of the economics and finance ministers from all member states, when British officials made a gallant attempt to strangle the euro at birth with a project called the «hard Ecu», or fixed-rate European Currency Unit [80].

Таке метафоричне моделювання має виключно негативну конотацію та вживається для підсилення маніпулятивного впливу при антропоморфному моделюванні сфери-мішені «Брекзит», спонукає читачів до рішучих та радикальних змін.

Окремим видом антропоморфного моделювання є фрейм, в якому представлення Брекзиту відбувається через «Анатомічні органи»:

Whatever we do, and no matter how much we struggle, we will feel the teeth of the trap biting deeper into our flesh [99];

If MPs vote for this deal, we are bowing our neck to the yoke [72];

Sometimes you need to deploy the old side-step; sometimes you palm them off with another member of your team [71];

If we go ahead with the Chequers proposals, we are forswearing the project of Global Britain – so splendidly articulated by the Prime Minister in her Lancaster House speech of January 17 2017 – and abandoning the notion of the UK as a proud independent economic actor [94];

That is because the very purpose of the Act is to weaken the UK's negotiating hand in Brussels, and to give crucial cards to the EU [73];

Our destiny will be in our own hands, and that will be immensely healthy [80];

That is a pretty invertebrate performance [94];

It certainly did not help that the Government weakened itself greatly not just at home but in the eyes of our partners by this serious strategic mistake, that cost the Conservatives a majority [79];

We will have a way out, and we will be able to negotiate the next phase – the future partnership – without having our hands fettered by the EU, and do the Canada-style free trade deal that will maximise the long term opportunities of Brexit [74].

Для фрейму «Анатомічні органи» поширеним у публіцистиці Джонсона є з моделювання з компонентом *heart*. Наприклад:

But as Helmut Kohl and others made clear, the real purpose was political – to knit the peoples of the EU together in a union of hearts and minds [88];

There were lifelong Eurosceptics who decided at the last moment to remain; and a great many, in my view, whose heart said leave, but whose resolve was finally shaken by the warnings of the Government, the BBC, Barack Obama, the Archbishop of Canterbury, the CBI, every major political party and much of the media [80].

Аналіз наведених нижче метафоричних моделей дає нам змогу зробити висновок, що автор також використовує метафоричні моделі з компонентом *heart* з негативною конотацією для підкреслення нещирості намірів та дій своїх опонентів та ЄС, а саме:

What sort of deal does she really want to do – in her heart [75]?;

I believed that the government was sincere in making that claim, and I believed that the PM genuinely had the 29th of March inscribed in her heart [90].

При використанні компоненту *heart* автор у своїх статтях підвищує значимість політичних подій та урядовців, додає їм морального аспекту та широкого спектру конотативних варіантів.

Як засіб моделювання фрейму «Анатомічні органи» сфери-мішені «Брекзит» Б. Джонсон використовує метафоричні моделі з компонентом *face*:

The country that possesses these essential building blocks of liberalism will succeed; the country without them will – eventually – face disaster [100];

It is time to unite the Tories, get Brexit done, turn to face the real foe – and believe in what the UK can do [100];

Sometimes in politics you can face a dilemma so painful that the best thing can be to lay it out before your own constituency association, and ask for their advice [100];

If we agree this deal – and unless we have a radical change in our approach to the negotiations – we face an even greater humiliation in the second phase [93];

This is such a stonking, stinking, steaming lie that it is amazing that anyone in government can propose it with a straight face [85];

Jeremy Corbyn would not only be an economic nightmare; he is the biggest threat to freedom that this country has faced for decades [97].

Борис Джонсон ідентифікує «Брекзит» з індивідумом на рівні фізичного тіла, цілісного організму та окремих його частин. Представлення таким чином Брекситу утворює тісний зв'язок із реципієнтом та на підсвідомому рівні впливає на його здатність критично оцінювати політичні процеси та події.

Окремим фреймом антропоморфного моделювання сфери-мішені «Брекзит» можна виділити «Культурний фон». За допомогою цього фрейму автор проводить проєкції культурного життя та традицій, історичних фактів та звичаїв на сферу-мішень «Брекзит». Виділимо деякі з них:

I confidently predict that we will still have drinking water and Mars Bars – and we can have our freedom, too. [99];

We have on one side the Scylla of the backstop and on the other the Charybdis of infinite parliamentary delay [86].

Яскравим прикладом метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит» є наведені нижче метафори, що розгортаються на рівні тексту.

Вживання такого виду метафор сприяє зануренню читача в навмисно створену автором атмосферу, навіює певний настрій. Окреслене метафоричне моделювання має високий рівень впливу завдяки своєму емоційно-експресивному навантаженню.

It was meant to be the week when church bells were rung, coins struck, stamps issued and bonfires lit to send beacons of freedom from hilltop to hilltop [86];

This was the Friday when Charles Moore's retainers were meant to be weaving through the moonlit lanes of Sussex, half blind with scrumpy, singing Brexit shanties at the tops of their voices and beating the hedgerows with staves [86].

Борис Джонсон використовує культурно-історичний здобуток Великої Британії для моделювання сфери-мішені «Брекзит» із прагматичною метою: звернутися до свідомості читачів, до їхнього почуття патріотизму, гідності та самоідентифікації та вплинути на їхню думку, сформувати бажане негативне ставлення до затримки Брекзиту та уряду, який не сприяє його здійсненню. Цей фрейм має доволі високий маніпулятивний потенціал, адже британці – це нація з високим рівнем національної самосвідомості та шанобливим ставленням до багатой культури та історії Великої Британії.

Отже, нами було виділено декілька фреймів антропоморфного метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит»:

- «Психічна діяльність»;
- «Фізична діяльність»;
- «Анатомічні органи»;
- «Культурний фон».

Кількісні та відсоткові показники частотності вживання фреймів при антропоморфному моделюванні сфери-мішені «Брекзит» можна представити за допомогою наступної таблиці:

Таблиця 2.2.

**Вживання фреймів антропоморфного метафоричного моделювання
сфери-мішені «Брекзит»**

Фрейм антропоморфного моделювання сфери- мішені «Брекзит»	Кількість	Відсоткове співвідношення
«Психічна діяльність»	72	27,27%
«Фізична діяльність»	36	13,64%
	«Насильницькі дії»	
	Інше	48
«Анатомічні органи»	Компонент <i>face</i>	12
	Компонент <i>heart</i>	16
	Інше	14
«Культурний фон»	15	5,68%
Інші	51	19,32%

Широке використання антропоморфного метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит» пояснюється високим маніпулятивним потенціалом, адже відбувається ідентифікація Брекзиту з індивідумом на різних рівнях: починаючи з найнижчого – несвідомого, фізичного, продовжується на психологічному рівні та досягає високих свідомих проявів через його свідому культурну та національну самоідентифікацію. Схематично таке моделювання можна зобразити наступною формулою: *BREXIT* – це ЛЮДИНА; іншими словами процес виходу зі складу Європейського Союзу подібний до людини в усіх можливих проявах.

Прагматичний потенціал антропоморфного моделювання досягається за допомогою експресивної сили метафори, її здатності виражати оціночні значення та надавати висловленням конотації різного виду. Завдяки цьому відбувається вплив на свідомість індивідуума та мотивує його до роздумів та дій, формує бажане негативне ставлення до тогочасного уряду та загострює проблему Брекзиту, єдиним розв’язанням якої, на думку автора, є зміна уряду та напрямку переговорів щодо виходу Великобританії зі складу Європейського Союзу.

2.1.2. Транспортне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит». При транспортному метафоричному моделюванні метафори

вживаються для вираження політичних процесів як таких що рухаються та перебувають в постійній зміні, тобто постійному розвитку. Цим підкреслюється складність та багатогранність політичних процесів, їх динамічний характер.

Наприклад:

That's how we are all starting to feel about Brexit. Someday soon, if we go down this route and stand up to Brussels, we will be able to devote all our political energies to the main concerns of this country – our housing, our productivity, our wages, our environment, you name it [92];

Because on Monday night we saw the extraordinary spectacle of a government collaborating in the hijacking of the ship of state – captain and crew cravenly handing the helm to the pirate Letwin – so that these backbenchers are now charting the way ahead [86];

If we go ahead with the Chequers proposals, we are forswearing the project of Global Britain – so splendidly articulated by the Prime Minister in her Lancaster House speech of January 17 2017 – and abandoning the notion of the UK as a proud independent economic actor [94].

Для зображення структурного компонента «політичні структури», зокрема партії, яку він очолює, автор використовує транспортне метафоричне моделювання з позитивною конотацією. Наприклад:

We have begun to map out a fantastic programme for the years ahead [70];

And we are the only party that can conceivably deliver this programme, because we are the only party that understands the balance and symmetry at the heart of the UK economy. [70];

We Conservatives must show that we can and will deliver Brexit [97].

Таким чином, Борис Джонсон підкреслює необхідність зміни влади, метафорично окреслює Консервативну партію як єдину партію, що здатна виконати волю народу та «доставити» бажаний вихід з ЄС.

Характерним для транспортного метафоричного моделювання є використання Б. Джонсоном метафор, що пов'язані із труднощами пересування, аваріями, катастрофами та нещасними випадками на дорозі:

Despite the Remainer attempt to crush Brexit, I am working flat out to ensure we leave on October 31 [73];

A large number of MPs – though by no means all – are simply trying to crush Brexit [73];

We are heading for a car crash Brexit under Theresa May's Chequers plan [95];

In the ensuing recriminations the road will be cordoned off [95];

How did Britain end up upside down in the ditch with all four wheels spinning lazily in the air [95]?;

To understand the origin of the disaster, you need to go back a few hundred paces to a fatal patch of oil on the road. It is called the Irish backstop [95];

We are heading full throttle for the ditch with a total write-off of Brexit [95];

We will remain in the EU taxi; but this time locked in the boot, with absolutely no say on the destination [94];

If we say that it is not a «hard» deadline, we will fuel the suspicion that there is a conspiracy by the elite to frustrate the will of the people [100];

As for the impact of these parliamentary maneuvers upon our friends in the rest of the EU – the Surrender Act is of course making any Brexit deal harder to achieve [100];

The distortions will vanish, and suddenly I believe there will be an outbreak of unity, and violent agreement on the way forward [83].

Таке метафоричне моделювання має прагматичну мету ототожнення політичних дій уряду та Євросоюзу, пов'язаних з Брекзитом, з неминучими катастрофами, аваріями, проблемами та підсилює маніпулятивний вплив на свідомість індивідуумів, а отже має виключно негативну конотацію. Треба зауважити, що таке транспортне метафоричне зіставлення з різного виду

перепонами притаманне для висвітлення автором структурного компоненту «політичні структури», зокрема уряду та Лейбористській партії.

Для окреслення своїх намірів та намірів партії, до якої належить чинний прем'єр-міністр, та мотивації читачів до рішучих дій автор використовує наступні транспортні метафоричні моделі:

If we are to get out of this mess, and get the great British motor back on track, then we need to understand the Irish backstop, and how it is being used to coerce the UK into becoming a vassal state of Brussels [95];

Let's end the wrangling, get this thing done, and set this country on a brighter, more cheerful, more confident and more global path – and let's come out of the EU on Oct 31 [100].

Наведене метафоричне моделювання належить до сфери-джерела «Артефакти» та може бути представлено за наступною формулою: *BREXIT* – це ТРАНСПОРТ. Транспортне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» пов'язане з прагненням автора описати політичні події більш динамічно, надати їм енергійності, експресивності та виразити міру їх наближеності до реалізації. Б. Джонсон використовує транспортне моделювання як для присвоєння як позитивних, так і негативних конотацій процесу виходу з Євросоюзу в залежності від мети його вживання.

2.1.3. Морбiальнi метафори як засiб моделювання сфери-мiшенi «Брекзит». Використання морбiального метафоричного моделювання в політичній публіцистики доволі поширене явище. Морбiальнi метафори є характерними для виявлення тривожностi, агресiї, занепокоєння. На думку Бориса Джонсона, процес виходу Великої Британії є «хворим», «ураженим багатьма хворобами» та потребує рішучих дій, зміни влади.

Зокрема в публіцистиці Бориса Джонсона морбiальна метафора представлена наступними фреймами: «*Види хвороб*», «*Стан хворої людини*» та «*Методи лікування*».

Фрейм «*Види хвороби*» містить у собі два слоти: «*Фізичні захворювання*» та «*Психологічні захворювання*».

Простежимо приклади морбiального метафоричного моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» за фреймом «*Види хвороб*», слот 1 «*Фiзичнi захворювання*»:

We have been paralyzed by a broken parliament [70];

When we come out, we will finally end that sense of doubt and indecision that has plagued our politics – and let's not kid ourselves: the failure to leave the EU has not eased the tensions over the issue [76];

Take this together with the «common rulebook» – exposing the entirety of UK business, including the vast majority that does not export to the EU – to the uncontrolled torrent of EU regulation, and you have a recipe for subordination that seriously threatens the economic health of this country [84];

Jeremy Corbyn would not only be an economic nightmare; he is the biggest threat to freedom that this country has faced for decades [97];

We have not even tried to negotiate a Super Canada option – even though the EU Commission made such an offer in March; and that is because we are so paralysed with nerves that we have been effectively conspiring to remain both in the customs union and the single market [99];

This deal cripples our ability to negotiate any further with the EU [85].

Процес виходу Великобританії з Європейського Союзу при морбiальному метафоричному моделюванні сфери-мiшенi «Брекзит» та її складових компонентів виявляється «фiзично хворим», таким що «втратив можливість пересуватися», а отже потребує «лiкування», тобто залучення нової влади.

Розглянемо приклади метафоричного моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» за фреймом «*Види хвороб*», слот 2 «*Психологiчнi захворювання*»:

This plan is insane [70];

It would be lunacy to fight an election under those circumstances [75].

Як бачимо, автор використовує рiзного виду захворювання для зображення процесів, пов'язаних із виходом з Євросоюзу здебiльшого з негативною конотацією. Таке метафоричне моделювання направлене на

створення стереотипу Брекзиту як хворого, паралізованого, психічно та фізіологічно нездорового процесу, що потребує негайного лікування.

Фрейм «*Стан хворої людини*» представлений наступними метафорами:

It is time this country recovered some of its can-do spirit [73];

But it is absolutely essential now that we in the UK recover our courage and self-belief [507];

The answer is not to leave it to Parliament; the answer is for the executive to do its job, as some of us have been advising for months: to accept that the deal is dead, and to move on [96];

We can do so much better – if only we could collectively recover our nerve [99];

It is incredible, it is infuriating, it is disgraceful that it should now be three whole years since the EU referendum result; and I can tell that the whole country is positively aching for us to get it done [76];

We are a satellite state – a memento mori fixed on the walls of Brussels as a ghastly gaping warning to all who try to escape [85];

It was a further symptom of the utter lack of conviction with which the UK embarked on these talks that we so meekly accepted the sequencing proposed by the EU [79];

Our destiny will be in our own hands, and that will be immensely healthy [80].

При такому метафоричному моделюванні автор програмує читачів на розуміння того факту, що без радикальних дій та змін, а саме зміни уряду, процес «одужання» Брекзиту від хвороби неможливий та може призвести навіть до смертельних наслідків для нації та Великої Британії в цілому.

Метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» за фреймом «*Методи лікування*» представлене наступним чином:

If we get Brexit done, we can inject a surge of confidence into the UK and the UK economy [70];

Ask any MP about the really tough problems they get in their surgeries – the truly heartbreaking frustrations of our constituents [73];

Now is also the time for Tories to rejuvenate our economic thinking to set out a strategy for growth, for backing entrepreneurs and startups, for making the judicious tax cuts that can actually stimulate revenues [83];

But the only way to cure our Brexchosis is to do what we promised the people – to leave the EU, and do it properly [83];

They will forcibly sterilise any signs of growth or innovation of which they disapprove [81];

In the protocol on Northern Ireland, there is a note almost of malice, as though the EU is punishing us by the surgical severing of part of the UK [72].

Отже, на думку автора, Брекзит потребує лікування, зцілення та єдиним шляхом для цього є кардинальна зміна тактики виходу зі складу Європейського Союзу.

Маніпулятивний потенціал морбідальних метафор доволі високий, адже вони пов'язані з антропоморфним моделюванням та такими понятійними сферами як тривожність, страх за майбутнє, невідомість, смерть. Завдяки цьому у реципієнта на підсвідомому рівні активізується інстинкт самозбереження та мотивує його до здійснення радикальних дій та змін задля запобігання можливих негативних наслідків.

2.1.4. Натуралістичне моделювання сфери-мішені «Брекзит». В політичній публіцистиці Бориса Джонсона сфера-джерело концептуалізує сферу-мішень за формулою: *BREXIT* – це ПРИРОДА. Зазначене натуралістичне моделювання представлене як зооморфними, так і фітоморфними метафоричними моделями. Найчастіше сфера-мішень «Брекзит» моделюється через такі природні процеси такі, як: наводнення, заморозки, стихійні лиха. Наприклад:

If we can get Brexit done, there are hundreds of billions of pounds of investment that are just waiting to flood into this country [70];

They have been opening new libraries, and bowling greens, and giving free burglar alarms to pensioners, and new ways of checking on their well-being; and all the while they have frozen council tax for year after year [71];

Just as there is a great pent-up tide of cash waiting to flood into this country, as soon as we have got the thing done, so there is a pent-up tide of Tory ideas and energy that for the past three years have been kept out by the Brexit monomania [83];

If we can get Brexit done, and get it done right, there is a huge tide of investment waiting to come [89];

His economic policies – crushing taxation, wholesale renationalisation – would be catastrophic for this country [91];

And business can only flourish if the public sector creates the right seed-bed for growth: safe streets, high skills, good health care and the rest [89];

Do they really believe Project Fear's assertions about a murrain on our cattle and a plague of frogs [86]?;

To any strong and resolute government, these suggestions would be paper tigers, turnip ghosts [90];

On every side we are being frightened with false fire [90];

We have seen Cabinet ministers merrily flouting a three-line whip [93];

We are straining at the gnat of the Irish border problem – in fact we haven't even tried to chew the gnat – and we are swallowing the camel of EU membership in all but name [97];

They may puff about «cherry picking» the single market. [94];

It has been a long and parching march, but the oasis is finally in sight [76];

I know that if we fail again, we face a democratic explosion and a deluge in which both major parties may be swept away [76];

If you want proof that this deal is a disaster for this country, look at the eagerness of the other countries to sign it [85].

Для підсилення ефекту натуралістичного моделювання сфери-мішені «Брекзит» автор використовує багаторазове повторення схожих метафоричних моделей, об'єднаних однією думкою. Наприклад:

Theresa May is a chicken who's bottled Brexit [90];

We are not leaving this Friday because the government has chickened out [90];

For almost three years every Tory MP has chirruped the mantra that no deal would be better than a bad deal [90].

На протипагу антропоморфному метафоричному моделюванню, Б. Джонсон використовує натуралістичне моделювання як зображення протистояння не між людьми, а між силами природи, вираження процесу виходу з Євросоюзу в фітоморфних та зооморфних термінах, тобто через предмети та явища представлені в асоціативному зв'язку зі світом тварин, рослин і неживої природи. Автор виражає процеси пов'язані з Брекзитом через катастрофічні та збиткові природні явища, такі як катастрофи, зниження температури, потоп, посуха, шторм. Подібне метафоричне моделювання застосовується автором цілеспрямовано та додає текстам негативного емоційно-експресивного забарвлення. Маніпулятивний потенціал описаного метафоричного моделювання базується на натуральності та тісному взаємозв'язку з людиною, що підкреслює їх значущість та невідворотність.

2.1.5. Спортивні метафори як засіб моделювання сфери-мішені «Брекзит». Спортивне метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» є характерним для публіцистики чинного прем'єр-міністра. За допомогою цього моделювання Брекзит представлений у соціальних термінах, таких як гра, спорт, протистояння. Брекзит зображується як змагання, що повинно відбуватися за певними правилами і завдяки цьому може закінчитися перемогою.

У публіцистиці Бориса Джонсона спортивні метафоричні моделі концептуалізуються через командні види спорту та індивідуальні, через отримання призів, визнання фаворитами та аутсайдерами.

Розмаїття метафор спортивного характеру дає змогу виокремити наступні фрейми: «*Види спорту*» який, в свою чергу, має слоти «*Командні види спорту*», «*Індивідуальні види спорту*»; та «*Результати змагань*» з слотами «*Переможці та призери*» і «*Переможені та аутсайдери*».

Фрейм «Види спорту» слот 1 «Командні види спорту» репрезентовано наступними метафоричними моделями:

Sometimes you need to deploy the old side-step; sometimes you palm them off with another member of your team [71];

I have heard it said that this is like a football match, in which we are one-nil down at half-time, but – as the Prime Minister suggested in her interview yesterday morning – we can still pull it back and get the Brexit we want. But we are not one-nil down. We are five-nil down, and if we go on like this the second half will be worse [72].

Фрейм «Види спорту» слот 2 «Індивідуальні види спорту» можна прослідити в таких метафорах:

Soon, if we can get Brexit over the line, we will finally be able to begin the positive narrative about Brexit Britain – the world leader in so many fields, set to overtake Germany, by 2050, as the largest and most prosperous economy in Europe [83];

There are many MPs who fought for Brexit, and who care about it deeply, and who are wrestling with their consciences, and are frankly utterly furious that it has come to this [86];

Out of their corners come Dominic Raab and Michel Barnier, shrugging their shoulders and beating their chests – and I just hope you aren't one of those trusting souls who still thinks it could really go either way [94];

He is right to champion urban regeneration, and fiscal devolution [90];

Never has that EU contempt been clearer than today, as we struggle to leave [81];

But I have also spent my time championing female education around the world [83];

That is because the very purpose of the Act is to weaken the UK's negotiating hand in Brussels, and to give crucial cards to the EU [73];

So it's ding ding! Seconds out! And we begin the final round of that international slug fest, the Brexit negotiations [94];

The whole thing is about as pre-ordained as a bout between Giant Haystacks and Big Daddy; and in this case, I am afraid, the inevitable outcome is a victory for the EU, with the UK lying flat on the canvas with 12 stars circling symbolically over our semi-conscious head [94].

Таким чином, спортивне метафоричне моделювання представлене через такі види спорту як футбол, боротьба, реслінг, перегони, бокс. Усі ці види спорту передбачають змагання, наявність певних спортивних рис та орієнтовані на отримання перемоги в боротьбі за Брекзит. Спортивне метафоричне моделювання надає динамічності висловам, стимулює активне залучення читачів до процесу виходу Великобританії зі складу Європейського Союзу.

Фрейм «Результати змагань» слот 1 «Переможці та призери» представлений наступними метафоричними моделями:

They also have more «green flag» awards for their parks than any other borough in the UK [71];

All Tory and Labour MPs campaigned on manifestos that promised, in 2017, to implement the result – which, in case you have forgotten, was that Leave won with a majority of more than a million [96];

Victory for Brussels is inevitable [94];

At a time when free trade was under threat, we should be champions and catalysts for open markets, and militate ceaselessly for free trade deals [87].

Фрейм «Результати змагань» слот 2 «Переможені та аутсайдеру» можна прослідити на наступних прикладах:

Whatever they may think about what is going on at Westminster – and our current dismal failure to leave the EU – they can see that there is no point in taking out their frustrations on effective and hard-working Tory councillors [71];

There has been a collective failure of government, and a collapse of will by the British establishment, to deliver on the mandate of the people [79];

Of course that means fixing the Irish border problem. It is fixable. The scandal is not that we have failed, but that we have not even tried [94].

Отже, можна зробити висновок, що автор наголошує та тому, що в залежності від обраної тактики та стратегії дій можливі два сценарії розгортання подій із Брекзитом: перемога та вихід зі складу Європейського Союзу або поразка. Б. Джонсон підкреслює необхідність змін, дій та впровадження нових стратегій для уникнення «поразки» Британії та «перемоги» над Європейським Союзом, що підвищує маніпулятивний потенціал спортивних метафор.

Таким чином, через сферу соціальної ігрової активності спортивні концептуальні метафори викликають почуття єдності з процесом гри, тобто безпосереднє включення реципієнта в політичні події, викликають азарт та інтерес до подій, що описуються. Спортивна асоціативність допомагає автору досягти прагматичної мети: долучити до змагань читачів та зробити їх активними учасниками Брекзиту.

2.1.6. Військове метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит». Військові метафоричні моделі схожі за своєю понятійною сферою зі спортивними метафоричними моделями, але мають більш виражений, агресивний вектор.

Наведемо приклади військових метафор:

In their chronic disdain for the UK position, I am afraid that the EU has been fortified by repeated evidence of our basic wobbliness: that we are not in the end prepared to defend the logic of our case [81];

Merely asking the other side to be reasonable – it seems a very frail protection by comparison with a proper time limit [81];

If Tory MPs were asked to go into electoral battle in the next few months, there would be a hole in the heart of our manifesto [75];

It would be lunacy to fight an election under those circumstances [75];

If the PM is ready to fight back against Brussels then her deal could yet be fixed [74];

Always beware over-optimism. Always fight that instinct, especially when it comes to the UK's negotiations with Brussels [74];

If she can put in that Freedom Clause or Clauses – and be in no doubt, this means reopening the text of the Treaty itself – then we have defused the booby-trap [74];

Go back to that debate in Hansard and see how many people, Labour and Tory – even those who voted for the deal – attacked the backstop [74];

The most important thing now is for the Prime Minister to go back to Brussels – armed with the mandate of 432 Noes – and tell Michel Barnier that the backstop is, as they say, caduque [92];

Of course we will be told that this is impossible – that without a backstop there can be no deal. This is self-defeating nonsense [99];

In the past few days the veterans of Project Fear have been out in force – and when you hear them say that this country will run out of drinking water and Mars Bars, remember that they said we would lose 500,000 jobs just for voting Leave [99];

In fact, we are surrendering control to the EU – and this 585-page fig-leaf does nothing to cover the embarrassment of our total defeat [72];

The EU will turn us into captives if we sign up to this appalling sell-out of a deal [72];

I want you to savour the full horror of this capitulation [78];

The Government has deliberately and flagrantly failed to prepare the UK to walk away from the talks, the better to be able to bludgeon MPs into voting for surrender [78];

I really can't believe it but this Government seems to be on the verge of total surrender [78];

In adopting Chequers, we have gone into battle waving the white flag over our leading tank [94].

При військовому метафоричному моделюванні сфери-мішені «Брекзит» процеси, що пов'язані з виходом зі складу ЄС, виражаються в військових термінах та сам Брекзит зображується як жорстока війна між Великобританією та її агресором – Європейським Союзом.

Маніпулятивний потенціал військового метафоричного моделювання сфери-мішені «Брекзит» доволі високий, адже він пов'язаний із такими поняттями як зброя, війна, смерть, загроза життю, суверенітету та національній свободі. Мілітарні метафори мають сильний вектор тривожності та занепокоєності, а отже виступають у ролі потужного мотиватора та здійснюють вагомий тиск на свідомість індивідуумів.

2.1.7 Економічне моделювання сфери-мішені «Брекзит». В публіцистиці Б. Джонсон використовує наступні економічні метафоричні моделі сфери-мішень «Брекзит»:

No-deal is our Brexit bargaining chip and we must hold our nerve now more than ever [81];

With every week that goes by, this delay is costing us all [70];

Not only are we prevented from doing proper free trade deals, but we must endure the utter humiliation of watching the EU commission negotiate access to UK markets – with no UK say on the deals [90];

He is right to champion urban regeneration, and fiscal devolution [90];

We are now entering the moment of crisis [84];

But the economy is still plagued by debt [88];

And people will reasonably wonder, if October 31 is not the «hard» deadline, then what is [100]?;

The economic blessings of that modern British culture are obvious [100];

But their approach is to invest in people's health and quality of life because that is how you end up saving money on social care [71];

Just as there is a great pent-up tide of cash waiting to flood into this country, as soon as we have got the thing done, so there is a pent-up tide of Tory ideas and energy that for the past three years have been kept out by the Brexit monomania [83];

It has been made possible by consistent investment – which is in turn the result of economic growth enabled by sound Conservative management [89];

Corbyn and his team have demanded that the UK must somehow leave the EU, but remain in the Customs Union. That is their price. [91].

Можна зробити висновок, що автор використовує економічне метафоричне моделювання для зображення процесу затримки виходу з Євросоюзу як економічно не вигідного, коштовного, за який потрібно дорого платити британцям та тим самим створює негативне ставлення читачів до нього. В такому випадку, Брекзит представлений як процес, підпорядкований економічним процесам та ринковим законам, а його затримка тягне за собою високі економічні збитки, що підкреслює прагматичний та цинічний підхід до його розуміння.

2.1.8. Театральна метафорична модель сфери-мішені «Брекзит».

Театральна метафорична модель – це мовленнєвий еквівалент національних та культурних особливостей та традицій народу. В публіцистиці Б. Джонсона використовується здебільшого для описання дій парламенту та опозиційних партій з метою надання негативної характеристики їх роботи. Ця мета реалізується завдяки представленню дій уряду, направлених на Брекзит, як театралізованих, штучних, постановочних, спланованих за певним сценарієм, нещирих. Наприклад:

We cheer for them: because their success is our success; and the tragedy of the modern Labour Party under Jeremy Corbyn is that they detest the profit motive so viscerally – and would raise taxes so wantonly – that they would destroy the very basis of this country's prosperity [70];

Recent reports reflect a very worst case scenario for which officials are obliged to plan, and we have made huge progress in dealing with those issues [73];

And then we will be able to put this whole divisive debate behind us, and get on with uniting the country and unleashing its talents [73];

We have so many achievements to be proud of – and yet every single one is being drowned out in the Brexit cacophony [89];

We should be proud of the role played by Britain's military and security services in helping to eliminate the Daesh statelet in Iraq and Syria [89];

Because on Monday night we saw the extraordinary spectacle of a government collaborating in the hijacking of the ship of state – captain and crew cravenly handing the helm to the pirate Letwin – so that these backbenchers are now charting the way ahead [86];

We will not be able to be a proud, independent actor on the world stage, or to campaign coherently for free trade [81];

Did you see Question Time on Thursday, and hear the roar of audience approval for the suggestion that no deal might now be the best option [92];

I am afraid this is either a tragic illusion or an attempt at deception [72];

After two years of this tragedy, I think we all know the answer to that one [72];

That is a pretty invertebrate performance. There has been a collective failure of government, and a collapse of will by the British establishment, to deliver on the mandate of the people [79].

Театральна метафора висвітлює Брекзит як постановку, нереальні події, театральне дійство. Завдяки цьому відбувається маніпулятивний вплив на свідомість читачів та налаштування їх на критичну оцінку політичних реалій, що відбуваються в Великій Британії. Прагматичний потенціал театральної метафори полягає у високому рівні впливу, що реалізується завдяки сильному концептуальному вектору нещирості, штучності, заздалегідь спланованому та відіграному характері політичних дій.

2.1.9. Гастрономічна метафорична модель сфери-мішені «Брекзит».

Борис Джонсон використовує кулінарні та гастрономічні метафори для моделювання сфери-мішені «Брекзит». Гастрономічне моделювання додає Брекзиту смакових відтінків, виявляє рецепти та способи його «приготування».

Розглянемо приклади вживання такого виду метафор:

The PM's plan to make us the «punk» of Brussels is a recipe for continued Brexit strife [78];

A deal is oven-ready [70];

We have the frying pan labelled Theresa May and the fire consisting of the new triumvirate of Oliver Letwin, Yvette Cooper and Nick Boles [86];

Unless we discover some willingness to resist, the diet of capitulation seems set to continue for at least two years [93];

I want you to savour the full horror of this capitulation [78];

We have opened a hole at the bottom of the lobster pot [74];

No matter how strongly the people of Northern Ireland may want tighter rules on, say, the live transport of animals, that won't be possible – because all that is governed by EU directives; and on page after chop smacking page, it is explained that the people of UK (NI) must obey EU rules on everything from lawnmower noise to the description of preserved sardines to the use of personal recreational watercraft to the trade in coins or tokens that may be deemed to resemble a euro [72];

Take this together with the «common rulebook» – exposing the entirety of UK business, including the vast majority that does not export to the EU – to the uncontrolled torrent of EU regulation, and you have a recipe for subordination that seriously threatens the economic health of this country. [84].

Гастрономічні моделі належать до виду «Артефакти», адже є результатом людської діяльності. За допомогою гастрономічного метафоричного моделювання Б. Джонсон підсилює емоційність висловлень та навіює читачеві необхідні автору конотації. Процес виходу з ЄС зображується як процес приготування, що майже «закінчений», проте «скуштувати» результат неможливо через затримки, спричинені урядом. «Рецепт» успішного приготування Брекзиту можливий лише при заміні дійових осіб його виконання. Таким чином, можна зробити висновок, що гастрономічне моделювання здебільшого використовується автором для надання негативних відтінків та закликає читачів до рішучих дій та змін.

Висновки до розділу 2

Дослідження текстів політичної публіцистики Бориса Джонсона дає змогу стверджувати, що її провідною сферою-мішенню метафоричного моделювання виступає Брекзит. У словниковій літературі зазначене поняття представлено такими понятійними елементами, як «*Референдум*», «*Велика Британія*», «*Європейський Союз*», «*Вихід*», «*Політичний процес*», «*Соціальні групи*», «*Політичні інститути*», «*Виборець*» та «*Суспільна думка*».

Аналіз метафоричних моделей сфери-мішені «Брекзит» у публіцистиці Бориса Джонсона дає можливість виділити види метафоричних моделей, які згруповані відносно наступних сфер-джерел:

- «Людина». Ця сфера містить такі види метафор, як антропоморфна та морбiальна метафора;
- «Природа», що реалізується як натуралістична метафора;
- «Соціум», сфера яка породжує такі види метафор, як економічна, театральна, спортивна та військова;
- «Артефакти», сфера яка розгортається в гастрономічних та транспортних метафорах.

Найчисельнішою групою метафоричних моделей є сфера-джерело «Людина», що складає 68,73% від загальної кількості виділених метафор. Такий відсоток зумовлений високим рівнем маніпулятивного потенціалу, яким володіє зазначена група. Дослідження антропоморфного моделювання дає змогу виокремити наступні фрейми: «*Психічна діяльність*», «*Фізична діяльність*», «*Анатомічні органи*» та «*Культурний фон*». Морбiальне метафоричне моделювання представлено такими фреймами як «*Види хвороб*» (зі слотами: «*Фізичні захворювання*» та «*Психологічні захворювання*»), «*Методи лікування*» та «*Стан хворої людини*». Завдяки ототожненню Брекзиту з зазначеними антропоморфними сферами відбувається ідентифікація процесу виходу Великобританії з Європейського Союзу за схемою *BREXIT* – це ЛЮДИНА. При окресленому метафоричному моделюванні здійснюється перенесення фізичних та психічних властивостей

індивідуума на Брекзит, апеляція до емоційно-вольової сфери людини, висловлюванням надаються конотативні значення. Завдяки когнітивній природі метафор досягається прагматична мета антропоморфного та морбiального моделювання: вплив на свiдомiсть iндивiдуума, мотивацiя його до роздумiв та дiй, формування бажаного негативного ставлення до тогочасного уряду та загострення проблем Брекзиту, єдиним розв'язанням яких, на думку автора, є змiна уряду та напрямку переговорiв щодо виходу Великобританiї зi складу Європейського Союзу.

Наступною за чисельнiстю є група метафоричних моделей, що поєднаних сферою-джерелом «Соцiум» (16,47 %). Сфера-мiшень «Брекзит» моделюється за допомогою спортивних, вiйськових, театральних та економічних метафор. Процес виходу Великобританiї зi складу Євросоюзу можна представити за допомогою схем: *BREXIT* – це СПОРТ, *BREXIT* – це ВIЙНА, *BREXIT* – це ТЕАТР та *BREXIT* – це ЕКОНОМIЧНI ПРОЦЕСИ. Ототожнення Брекзиту зi зазначеними соціальними сферами людської дiяльностi надає читачевi вiдчуття долучення до процесу, активної участi в ньому, викликає бажання змiн, отримання результату, тобто здiйснення омріяного виходу Великобританiї з Європейського Союзу.

Третьою за чисельнiстю є група «Артефакти» (9,07 %), що складається з транспортних та гастрономічних моделей. Транспорте метафоричне моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» надає динамiчностi й експресивностi текстам. Гастрономічне моделювання пiдсилює емоцiйность висловлень та навіює читачевi необхіднi автору конотацiї, здебiльшого негативнi. Вираження процесу виходу Великобританiї зi складу Євросоюзу в транспортних та кулінарних термінах сприяє активному «включенню» в Брекзит, закликає читачiв до рiшучих дiй та змiн, адже Брекзит виражається як дещо створене людством, а тому потребує його участi.

Натуралістичне метафоричне моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» найменш чисельне в політичній публіцистиці Бориса Джонсона (5,73 %). Його можливо представити за схемою *BREXIT* – це ПРИРОДА. Зазначене

модельовання використовується з метою вираження Брекзиту за допомогою стихійних лих та природних явищ. Нами встановлено, що таке метафоричне модельовання має здебільшого негативну експресивну складову.

Отже, широке використання наведених вище видів метафоричного модельовання сфери-мішені «Брекзит» пов'язане не тільки з їх здатністю до зображення дійсності, а й з цілеспрямованим впливом на індивідуумів з метою створення бажаного ставлення до процесу виходу Великобританії зі складу Європейського Союзу, збільшення його цінності, залучення читачів до активної участі у здійсненні Брекзиту.

ВИСНОВКИ

Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується підвищеним інтересом до застосування метафоричного моделювання в різних сферах людської діяльності, зокрема в політичній публіцистиці. В умовах сьогодення специфікою політичної публіцистики є створення персоніфікованої інтерпретації політично-соціальної реальності в засобах масової інформації, що має на меті здійснення планомірного прихованого впливу на свідомість індивідуумів.

Провідною моделлю наукового дослідження метафори є когнітивна теорія, яка розглядає її як засіб концептуалізації та моделювання дійсності. Метафора як мовленнєве відображення розумової діяльності людини відтворює суб'єктивну картину світу індивідуума та має багатогранний характер, що зумовлює неможливість однозначної класифікації за однією певною ознакою чи критерієм.

Здійснення маніпулятивного мовленнєвого впливу в політичній публіцистиці відзначається прихованим характером та відбувається цілеспрямовано за допомогою застосування засобів мовленнєвої виразності. Метафоричне моделювання, завдяки своїй здатності до концептуалізації та категоризації дійсності, сприяє реалізації бажаного мовленнєвого впливу.

Маніпулятивний потенціал метафори ефективно використовується в політичній публіцистиці, зокрема Бориса Джонсона, оскільки вона є засобом формування необхідного оціночного ставлення читачів до політичних процесів та відображенням соціально-політичного світогляду в цілому.

Найпоширенішою сферою-мішенню при метафоричному моделюванні в публіцистиці Б. Джонсона є Брекзит, що складається з наступних понятійних елементів: «Референдум», «Велика Британія», «Європейський Союз», «Вихід», «Політичний процес», «Соціальні групи», «Політичні інститути», «Виборець», «Суспільна думка».

Серед метафоричних моделей було виокремлено антропоморфну, транспортну, морбiальну, натуралiстичну, спортивну, вiйськову, економiчну, театральну та гастрономiчну метафори, якi належать до чотирьох понятiйних субсфер: «Людина», «Природа», «Соцiум», «Артефакти».

Найбiльш чисельним метафоричним моделюванням сфери-мiшенi «Брекзит» є антропоморфне та морбiальне моделювання, якi входять до складу сфери-джерела «Людина», що зумовлено його високим рiвнем манiпулятивного потенцiалу. Прагматична мета застосування такого виду метафор полягає у вiддзеркаленi процесу виходу з Європейського Союзу в термiнах, пов'язаних iз людиною, її психiчною та фiзичною дiяльнiстю, здоров'ям, а отже апелюванню до емоцiйно-вольової сфери, здiйсненню бажаного психологiчного впливу на iндивiдуумiв.

Моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» через сферу-джерело «Соцiум» здiйснюється за допомогою спортивних, вiйськових, театральних та економiчних метафор. Перенесення соцiальних видiв дiяльностi та процесiв на зазначену сферу-мiшень має на метi активне долучення потенцiйного електорату до процесу виходу з Євросоюзу, реалiзовує бажаний манiпулятивний вплив та пiдвищує соцiальну значущiсть Брекзиту.

Сфера-джерело «Артефакти» моделює сферу-мiшень «Брекзит» за допомогою транспортних та гастрономiчних метафор, виражає зазначену сферу-мiшень як створену людиною власноруч, що пiдвищує її цiннiсть, зображує як бiльш бажану та важливу.

При моделюваннi Брекзиту через сферу-джерело «Природа» вiдбувається вираження Брекзиту через природнi процеси та явища. Завдяки натуральностi та тiсному взаємозв'язку з людиною пiдкреслюється значущiсть та невiдворотнiсть процесу виходу зi складу Європейського Союзу. Натуралiстичне метафоричне моделювання сфери-мiшенi «Брекзит» використовується в текстах здебiльшого для негативного емоцiйно-експресивного забарвлення.

Таким чином, дослідження метафор, що використовує Борис Джонсон в своїй політичній публіцистиці, в межах когнітивного підходу дає змогу зробити наступні висновки:

- метафоричне моделювання сфери-мішені «Брекзит» віддзеркалює бачення Б. Джонсоном соціально-політичної картини сучасної Великобританії;

- за допомогою влучного комплексного вживання метафоричних моделей різних видів здійснюється цілеспрямований маніпулятивний вплив на свідомість читачів;

- метафори вживаються з метою формування бажаного негативного ставлення до тогочасного уряду під керівництвом Терези Мей, прибічниці м'якого Брекзиту (фактичне збереження Великої Британії у складі Європейського Союзу), корегування поведінки електорату, спонукання виборців до активної участі в процесах Брекзиту та здійсненню рішучих кроків, а саме зміни уряду та напрямку переговорів щодо виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Античные теории языка и стиля / под ред. О. М. Фрейденберг. Санкт-Петербург : Алетейя, 1996. 344 с.
2. Аристотель. Поэтика. *Этика. Политика. Риторика. Поэтика. Категории* / пер. Н. И. Новосадского. Минск : Литература, 1998. С.1013–1112.
3. Аристотель. Риторика. *Аристотель и античная литература* / под ред. М. Л. Гаспарова. Москва : Наука, 1978. С. 164–334.
4. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык : учебник для вузов. Москва : Флинта : Наука, 2010. 383 с.
5. Арутюнова Н. Д. Метафора и дискурс. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журинской. Москва : Прогресс, 1990. С.5–32.
6. Баранов А. Н. Что нас убеждает? (Речевое воздействие и общественное сознание) / под ред. А. Н. Баранова. Москва : Знание, 1990. 64 с.
7. Блум Х. Страх влияния. Карта перечитывания / пер. с англ.; сост.; примеч.; послесл. С. А. Никитиной. Екатеринбург : Урал, 1998. 352 с.
8. Блэк М. Метафора. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журинской. Москва : Прогресс, 1990. С. 153–172.
9. Бюлер К. Теория языка: репрезентативная функция языка. Москва : Прогресс, 1993. 502 с.
10. Гак В. Г. Метафора : универсальное и специфическое. *Метафора в языке и тексте* : монография / под ред. В. Н. Телии. Москва : Наука, 1988. С.11–26.
11. Горохов В. М. Закономерности публицистического творчества. Пресса и публицистика. Москва : Мысль, 1975. 190 с.

12. Гуцол С. Ю. Метафора як спосіб символічного вираження внутрішнього досвіду особистості. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка* : збірник наукових праць. Київ. 2007. № 3 (21). Ч. 1. С. 109–116.
13. Доценко Е. Л. Психология манипуляции : феномены, механизмы и защита. Москва : ЧеРо, Изд-во МГУ, 1997. 344 с.
14. Завьялова О. Н. Речевое (языковое) манипулирование. Культура русской речи. *Энциклопедический словарь-справочник* / под ред. Л. Ю. Иванова, А. П. Сковородникова, Е. Н. Ширяева и др. Москва : Флинта : Наука, 2007. С. 566–570.
15. Захарчук В. О. Метафора як засіб відображення мовної картини світу : *Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення*: матеріали наук.-практ. конф. (м. Івано-Франківськ, 8-9 лютого 2019 р.). Херсон : Видавництво «Молодий вчений», 2019. С. 56–59.
16. Здоровега В. Й. Теорія і методика журналістської творчості. Львів : ПАІС, 2000. 180 с.
17. Казимір В. О. Значення когнітивного підходу в дослідженні метафори. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2012. Вип. 30. С. 118–121.
18. Калантаєвська Г. П. Історія публіцистики : навчальний посібник / за ред. Г. П. Калантаєвська. Суми : Сумський державний університет, 2018. 238 с.
19. Кассирер Э. Сила метафоры. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. Москва : Прогресс, 1990. С. 33–43.
20. Кобозева И. М. Семантические проблемы политической метафоры : *Вестник МГУ. Филология*. 2001. Сер 9. №6. С. 132-149.
21. Козина Е. С. ЗМІ і вибори: ресурс і загрози політичної міфотворчості. Москва : Флинта : Наука, 2005. 117 с.

22. Копнина Г. А. Эффективное речевое общение (базовые компетенции) : *словарь-справочник* / под ред. А. П. Сковородникова. Красноярск : Изд-во Сибирского федерального университета, 2012. С. 458 – 459.
23. Кубрякова Е. С., Демьянков В. Э., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г. Краткий словарь когнитивных терминов. Москва : Филол. ф-т МГУ им. М. В. Ломоносова, 1997. 245 с.
24. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. Москва : Прогресс, 1990. С. 387–415.
25. Левкова О. В. Сучасна політична публіцистика та динаміка світоглядних орієнтацій людини (за матеріалами українських, російських та білоруських публіцистів) : автореф. дис. ... канд. наук із соц ком. : 27.00.04. Київ, 2008. 16 с.
26. Локк Дж. Сочинения : в 3 т. / под ред. И. С. Нарского, А. Л. Субботина; ред. 1 т.; авт. вступит, статьи и примеч. И. С. Нарский; пер. с англ. А. Н. Савина. Москва : Мысль, 1985. 621 с.
27. Маккормак Э. Когнитивная теория метафоры. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. Москва : Прогресс, 1990. С. 358 – 387.
28. Михалева О. Н. Политический дискурс как сфера реализации манипулятивного воздействия : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.01. Иркутск, 2004. 289 с.
29. Москвин В. П. Русская метафора: Очерк семиотической теории / под ред. В. П. Москвин. изд. 2, перераб. и доп. Москва : ЛЕНАНД, 2006. 184 с.
30. Никитин М. В. Курс лингвистической семантики : уч. пособ., 2-е изд., доп. и испр. Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2007. 819 с.

31. Ожегов С. И. Словарь русского языка. Москва : Советская энциклопедия, 1973. 846 с.
32. Ортега-и-Гассет Х. Две великие метафоры. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. Москва : Прогресс, 1990. С. 68–81.
33. Остапчук І. І. Тропи та тропеїзація англomовного масмедійного дискурсу : дис. ... канд. філол. наук 10.02.04 / Львівський національний університет імені Івана Франка МОН України. Львів, 2016. 230 с.
34. Павлюх М. В. Соціально-політична комунікація в сучасних польських медіа : дис. ... канд. наук із соц. ком. : 27.00.04. Львів, 2016. 224 с.
35. Пемпусь Т. С. *Метафора : теоретико-літературний аспект*. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2006. № 1 (26). С. 117-121.
36. Політична енциклопедія / редкол. : Ю. Левенець, Ю. Шаповал та ін. Київ : Парламентське видавництво, 2011. 808 с.
37. Политическая журналистика: учебник для бакалавриата и магистратуры / под ред. С. Г. Корконосенко. Москва : Издательство Юрайт, 2016. 319 с.
38. Прохоров Е. П. Публицист и действительность / под ред. Е. П. Прохорова. Москва : Издательство МГУ, 1973. 315 с.
39. Прутцков Г. В. Введение в мировую журналистику : Антология в двух томах: учебное пособие по курсу «История зарубежной журналистики. Введение в мировую журналистику». Москва : Омега-Л, ИМПЭ им. А. С. Грибоедова, 2003. Т. 1. 416 с.
40. Ричардс А. Философия риторики. *Теория метафоры* : сборник : пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.; вступ ст. и сост. Н. Д. Арутюновой / под общ. ред. Н. Д. Арутюновой, М. А. Журиной. Москва : Прогресс, 1990. С. 44–67.

41. Сахнюк О. С. Теорії метафори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» : серія «Філологія»*. Острог. 2019. Вип. 6(74). С. 30–33.
42. Селіванова О. О. Когнітивне підґрунтя метафоричної номінації. *Психолінгвістика*. Переяслав-Хмельницький, 2012. Вип. 11. С. 195–204.
43. Селіванова О. О. Когнітивні механізми метафоризації. *Слов'янський збірник*. Київ, 2012. Вип. 17. С. 203–211.
44. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрями та проблеми : підручник / за ред. О. О. Селіванової. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
45. Сентенберг И. В., Карасик В. И. Псевдоаргументация: некоторые виды речевых манипуляций / под ред. И. В. Сентенберга, В. И. Карасика. *Речевое общение и аргументация*. Вып. 1. Санкт-Петербург, 1993. С. 30–38.
46. Складьяревская Г. Н. Метафора в системе языка : монографія. Санкт-Петербург : Наука, 1993. 152 с.
47. Словник літературознавчих термінів. URL : <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/metafora> (дата звернення 02.03. 2021).
48. Словник української мови: у 11 т. / АН УРСР, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні / за ред. І. К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1971. Т. 2. 550 с.
49. Стретович Т. П. Класифікаційне розмаїття видів метафор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сучасні тенденції розвитку мов*. 2017. Вип. 16. С. 232 – 239.
50. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц / под ред. В. Н. Телия. Москва : Наука, 1986. 143 с.
51. Титаренко М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій. *Вісник Львівського університету, серія журналістики*. Львів, 2007. Вип.30. С.41–50.
52. Ученова В. В. Публіцистика і політика / под ред. В. В. Ученова. Москва : Политиздат, 1979. 271 с.

53. Фрейд З. Остроумие и его отношение к бессознательному. Санкт-Петербург : Алетейя, 2000. 308 с.
54. Чудинов А. П. Метафорическая мозаика в современной политической коммуникации : монография. Екатеринбург : УГПУ, 2003. 248 с.
55. Чудинов А. П. Политическая лингвистика. Москва : Флинта : Наука, 2006. 256 с.
56. Чудинов А. П. Россия в метафорическом зеркале: когнитивное исследование политической метафоры : монография. Екатеринбург : УГПУ, 2001. 238 с.
57. Чудинов А. П. Очерки по современной политической метафорологии: монография. Екатеринбург : УГПУ, 2013. 176 с.
58. Шапар В. П. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків: Прапор, 2007. 640 с.
59. Шейнов В. П. Скрытое управление человеком / под ред. В. П. Шейнова. Минск : АСТ, Харвест, 2008. 816 с.
60. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / пер. с англ.; под науч. ред. Я. Н. Засурского. Москва : Мысль, 1980. 326 с.
61. Black M. Models and Metaphor. *Studies in Language and Philosophy*. London : Cornell University Press, 1962. P. 25–47.
62. Galperin I. R. Stylistics / ed. by I. R. Galperin. 2nd ed., revised. Moscow : Higher School, 1977. 336 p.
63. Lakoff G. *Metaphors we live by*. Chicago : University of Chicago Press, 2003. 191 p.
64. Merriam-Webster dictionary URL : <https://www.merriam-webster.com/dictionary/political%20process> (accessed 06.04.2021).
65. Newmark P. *Approaches to Translation*. Oxford : Pergamon Press, 1981. 213 p.
66. Newmark P. *Approaches to Translation*. Hertfordshire : Prentice Hall, 1988. 293 p.

67. Online etymology dictionary. URL : <https://www.etymonline.com/> (accessed 06.04.2021).
68. Oxford English dictionary. URL : <https://www.oed.com> /(accessed 05.08.2021).
69. Rogers R. Metaphor : A psychoanalytic view. Berkeley : University of California Press, 1978. 148 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ФАКТОЛОГІЧНОГО МАТЕРІАЛУ

70. A deal is oven-ready. Let's get Brexit done and take this country forward. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/11/05/deal-oven-ready-get-brexit-done-take-country-forward/> (accessed 20.12.2020).
71. Don't take out your Brexit frustrations on our hard-working Tory councilors. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/04/28/would-wrong-take-brexit-frustrations-hard-working-tory-councillors/> (accessed 17.11.2020).
72. The EU will turn us into captives if we sign up to this appalling sell-out of a deal. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/11/18/eu-will-turn-us-captives-sign-appalling-sell-out-deal>. (accessed 16.02.2021).
73. I passionately believe that I can strike a Brexit deal within weeks. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/09/15/passionately-believe-can-strike-eu-deal-within-weeks/> (accessed 23.12.2020).
74. If the PM is ready to fight back against Brussels then her deal could yet be fixed. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/01/27/pm-ready-fight-back-against-brussels-deal-could-yet-fixed/> (accessed 25.11.2020).
75. Is this June election talk a ploy to scare MPs into backing Theresa May's appalling deal? URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/02/03/june-election-talk-ploy-scare-mps-backing-theresa-mays-appalling> (accessed 23.03.2021).

76. It's been three long years since we voted to Leave – which is why we can, must and will do so by October 31. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/06/23/three-long-years-since-voted-leave-can-must-will-do-october/> (accessed 26.03.2021).

77. Let's reboot 'left-behind' Britain with a turbo-charged broadband revolution. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/06/16/reboot-left-behind-britain-turbo-charged-broadband-revolution> (accessed 29.02.2021).

78. My brother is right – Mrs May's deal is the biggest statecraft failure since Suez. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/11/11/brother-right-mrs-mays-deal-biggest-statecraft-failure-since> (accessed 06.02.2021).

79. My plan for a better Brexit. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/09/27/boris-johnson-plan-better-brexite/> (accessed 14.01.2021).

80. My vision for a bold, thriving Britain enabled by Brexit. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/0/boris-johnson-vision-for-brexite-bold-thriving-britain/> (accessed 15.01.2021).

81. No-deal is our Brexit bargaining chip and we must hold our nerve now more than ever. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/03/10/brussels-has-treated-british-government-condescension-bordering/> (accessed 23.12.2020).

82. No wonder Dyson's off to Singapore - Britain is doomed to humiliation. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/10/28/no-wonder-dysons-singapore-britain-currently-doomed-humiliation> (accessed 20.02.2021).

83. Only a proper Brexit can spare us from this toxic polarization. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/04/14/proper-brexite-can-spare-us-toxic-polarisation/> (accessed 23.12.2020).

84. The EU are treating us with naked contempt - we must abandon this surrender of our country. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/10/14/remaining-eus-customs-union-would-disastrous-surrender-country/> (accessed 23.12.2020).

85. The Government's can't-do attitude to Brexit has got us into this mess - but there is a way out. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/11/25/governments-cant-do-attitude-brex-it-has-got-us-mess-way/> (accessed 10.12.2020).

86. The people's day of jubilation has been hijacked by spineless pirates. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/03/26/peoples-day-jubilation-has-hijacked-spineless-pirates/> (accessed 17.02.2021).

87. The rest of the world believes in Britain. It's time that we did too. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/07/15/rest-world-believes-britain-time-did/> (accessed 29.12.2020).

88. The state of Greece shows us why it is crucial to chuck the Chequers deal. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/08/26/state-greece-shows-us-crucial-chuck-chequers-deal/> (accessed 13.01.2021).

89. The Tories need to get on with Brexit and learn to believe in Britain again. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/03/31/tories-need-get-brex-it-learn-believe-britain/> (accessed 13.01.2021).

90. Theresa May is a chicken who's bottled Brexit. The only way forward is to come out of the EU now. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/03/24/theresa-may-chicken-bottled-brex-it-way-forward-come-eu-now/> (accessed 13.01.2021).

91. Theresa May's plan to enslave us in the customs union with Corbyn's help will never work. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/04/07/theresa-mays-plan-enslave-us-customs-union-corbyns-help-will/> (accessed 29.12.2020).

92. These feeble plots won't stop Brexit - but they are destroying public trust in our politicians. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/01/20/feeble-plots-wont-stop-brex-it-destroying-public-trust-politicians/> (accessed 09.11.2020).

93. To back the PM's deal, we need proof that the next stage of Brexit talks will be radically different. URL :

<https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/03/17/back-pms-deal-need-proof-next-stage-brexit-talks-will-radically/> (accessed 28.01.2021).

94. Victory for Brussels is inevitable. In adopting Chequers, we have gone into battle waving the white flag. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/09/02/victory-brussels-inevitable-adopting-chequers-have-gone-battle/> (accessed 24.02.2021).

95. We are heading for a car crash Brexit under Theresa May's Chequers plan. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/09/16/heading-car-crash-brexit-theresa-mays-chequers-plan/> (accessed 28.01.2021).

96. We must be brave and vote down a deal that represents the worst of both worlds. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/01/13/must-brave-vote-deal-represents-worst-worlds/> (accessed 08.01.2021).

97. We must ditch Chequers or be condemned to a crazed Corbynista takeover. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/09/23/boris-johnson-must-ditch-chequers-condemned-crazed-corbynista/> (accessed 23.12.2020).

98. We need the 'can do' spirit of 1960s America to help us get out of the EU. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/07/21/need-can-do-spirit-1960s-america-help-us-get-eu/> (accessed 23.12.2020).

99. We need to hold our nerve over Brexit - we can do so much better than this deal. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2018/12/02/need-hold-nerve-brexit-can-do-much-better-deal/> (accessed 23.12.2020).

100. We will prove Vladimir Putin wrong by leaving the EU by October 31. URL : <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/06/30/will-prove-vladimir-putin-wrong-leaving-eu-october-31> (accessed 23.12.2020).